

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи
другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему: «Управління прибутком підприємства харчової промисловості»

Виконав: здобувач 2 курсу,

групи ЕП-23м

спеціальності 051 Економіка

Кожемятов Павло Костянтинович

Керівник: Поліщук Ірина Георгіївна

Рецензент: Астаф'єва Катерина Олександрівна

м. Кривий Ріг – 2024 р.

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та
управління бізнесом

Кафедра економіки, організації та
управління підприємствами
Спеціальність: 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри ЕОУП,
проф., д.е.н. Альона ШАХНО

« ____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу другого (магістерського) рівня вищої освіти

Кожемятову Павлу Костянтиновичу

1. Тема роботи Управління прибутком підприємства харчової промисловості затверджена наказом по університету від «01» 10 2024 р. № 907с
2. Термін здачі студентом закінченої роботи 06.12.2024 р.
3. Вихідні дані до роботи: статистична фінансова звітність підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр (баланс, звіт про фінансові результати), поточна внутрішня звітність підприємства, методичні вказівки кафедри економіки, організації та управління підприємствами.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: сутність формування, розподілу та управління прибутком суб'єкта господарювання; методи оцінювання прибутковості підприємства; аналіз техніко-економічні показники діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022 роки; фактори, що впливають на прибуток підприємства; розробити економіко-математичну модель для управління прибутком підприємства; обґрунтування пропозицій щодо підвищення прибутку підприємства.
5. Перелік демонстраційного матеріалу: Чинники формування прибутку підприємства; Частки ринку виробників пива у 2022 році, %; Аналіз техніко-економічних показників господарської діяльності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022 роки; Аналіз показників фінансових результатів діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.; Економіко-математична модель валового прибутку. Економічні напрями зростання прибутку.

6.Консультанти по роботі із зазначенням розділів, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	к.е.н., доцент Поліщук І.Г.	28.09.24	10.10.24
Розділ 2	к.е.н., доцент Поліщук І.Г.	11.10.24	23.10.24
Розділ 3	к.е.н., доцент Поліщук І.Г.	24.10.24	22.11.24
Нормоконтроль	к.е.н., доцент Поліщук І.Г.	06.12.2024	

7.Дата видачі завдання 02.09.2024 р.

Керівник _____
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної (магістерської) роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Співбесіда зі студентом за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	30.08.2024р	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	02.09. -12.09.2024р	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	13.09 -27.09.2024р	виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його консультанту	28.09 -10.10.2024р	виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його консультанту	11.10 -23.10.2024р	виконано
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	24.10 -22.11.2024р	виконано
7	Підготовка вступної частини	23.11 -29.11.2024р	виконано
8	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	30.11 -02.12.2024р	виконано
9	Отримання відгуку керівника та рецензії	06.12.2024р	виконано
10	Попередній захист роботи	12.12.2024р	виконано
11	Захист роботи в ЕК	16.12.2024р	

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис)

Керівник _____
(підпис)

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну роботу другого (магістерського) рівня вищої освіти
здобувача спеціальності 051 Економіка

Кожемятова П.К. «Управління прибутком підприємства харчової
промисловості» – КНУ, 2024 р.

Кваліфікаційна робота виконана на 105 сторінках, містить 28 таблиць,
27 рисунків. При підготовці роботи використано 43 літературних джерел.

Мета роботи: розробка методів управління прибутком на підприємстві харчової промисловості.

Завдання дослідження: провести аналіз наукової літератури з питань управління прибутком підприємства; здійснити аналіз виробничо-господарської діяльності та техніко-економічних показників ПрАТ «Оболонь»; здійснити фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2018-2022 роки; провести аналіз фінансових показників ПАТ «Оболонь» та конкурентоспроможності підприємства; провести факторний аналіз прибутку підприємства; розробити економіко-математичну модель залежності прибутку від обсягу виробництва та собівартості реалізованої продукції; запропонувати заходи підвищення прибутку підприємства ПАТ «Оболонь».

Об'єкт дослідження: прибуток підприємства ПрАТ «Оболонь».

Предмет дослідження: управління прибутком підприємства харчової промисловості.

Ключові слова: управління , чистий прибуток, валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, ефективність діяльності, аналіз, планування , чистий дохід, рентабельність продукції, рентабельність підприємства.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Аналіз теоретичних напрацювань щодо визначення сутності прибутку підприємства.....	8
1.2. Показники прибутковості у розрізі операційної і стратегічної ефективності економічного управління. Формування та розподіл прибутку	16
1.3. Сучасний стан розвитку та тенденції ринку пивної продукції в Україні.....	23
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО - ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ «ОБОЛОНЬ».....	36
2.1. Аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022 роки.....	36
2.2. Встановлення впливу чинників на прибуток підприємства ПрАТ «Оболонь»	59
2.3. Факторний аналіз впливу показників на прибуток підприємства ПрАТ «Оболонь».....	64
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «Оболонь» ...	75
3.1. Розробка економіко-математичної моделі управління прибутком ПрАТ «Оболонь» та встановлення взаємозв'язків між її складовими ..	75
3.2. Економічні напрямки зростання прибутку ПрАТ «Оболонь».....	83
3.3. Проект удосконалення організаційної структури управління персоналом ПрАТ «Оболонь» з метою збільшення прибутку.....	89
Висновки до розділу 3.....	99
ВИСНОВКИ.....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Прибуток підприємства є складовою частиною доходу, що залишається після відшкодування всіх витрат на забезпечення господарської діяльності підприємства та сплати податків. Він характеризує перевищення надходжень над витратами та вважається одним з головних показників результативності діяльності підприємства. На сучасному етапі розвитку економіки дослідження сутності прибутку, його класифікації, а також засобів забезпечення ефективності його використання та джерел його формування є необхідними з огляду на постійні зміни в економічному житті країни, що виникають через перетворення у світовій економіці та військово-політичний конфлікт.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що головним завданням кожного суб'єкта господарювання є опанування ефективними методами організації виробництва та реалізації продукції, за допомогою яких можна максимізувати свій прибуток. Тобто дослідження питань підвищення прибутковості підприємств стає нагальним, особливо в умовах економічної нестабільності. Усе це зумовлює необхідність подальшого дослідження питання проблематики формування прибутку суб'єктами господарювання.

Метою магістерської роботи виступає економіко-теоретичне обґрунтування напрямів формування, розподілу та управління прибутком на підприємстві.

Основними завданнями магістерської роботи є:

- провести аналіз теоретичних напрацювань з питань формування, розподілу та управління прибутком;
- проаналізувати фінансові показники діяльності підприємств харчової галузі України;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності ПрАТ «Оболонь»;
- аналіз фінансового стану підприємства;
- оцінити фактори впливу на прибуток підприємства;

- обґрунтування шляхів підвищення прибутковості підприємства.

Об'єктом дослідження у магістерській роботі виступає процес формування прибутку на ПрАТ «Оболонь».

Предметом дослідження даної роботи є теоретичні та методичні аспекти управління прибутком на промисловому підприємстві, виявлення шляхів підвищення прибутковості господарської діяльності.

Методами дослідження є системний аналіз та узагальнення, статистичний, аналітичний, графічний, факторний та кореляційно-регресійний аналіз.

Інформаційну базу дослідження складають монографії, наукові статті зарубіжних і вітчизняних учених, аналітичні журнали, нормативно-правові акти, інформація Державної служби статистики України, дані аналітичних, рейтингових і маркетингових агенцій, управлінська та фінансова звітність ПрАТ «Оболонь» та інших підприємств харчової галузі України.

Практичне значення відображає розкриття розробок теоретичних та методологічних засад і практичне управління прибутком, чіткі рекомендації щодо збільшення фінансового результату за рахунок виявлення та використання резервів на підприємстві.

У процесі виконання випускової роботи були використані такі прикладні комп'ютерні програми як MS Word та MS Excel.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Аналіз теоретичних напрацювань щодо визначення сутності прибутку підприємства

Законодавчі умови формування та розподілу прибутку знаходять своє відображення у вітчизняному законодавстві [1; 2], постановах та інструкціях відповідних міністерств та відомств. Вирішенню питання формування прибутку підприємств присвятили свої праці такі науковці, як О.М. Бандурка [3], Ю. Бригхем [5], Л. Гапенски [5], А. Гропеллі [10], М.Я. Коробов [3], Г.В. Кошельок [14], П.І. Орлов [3], Е. Нікбахт [10], К.Я. Петрова [3], Й.М. Петрович [12], О.Г. Янковий [14], О. Stashchuk, Т. Shmatkovska [15] та інші.

Авторами досліджено питання, присвячені значенню та сутності прибутку, порядку його обчислення, історії розвитку теорій про прибуток. Водночас зміна зовнішніх та внутрішніх умов господарювання підприємств визначає потребу у постійному дослідженні особливостей формування та розподілу прибутку суб'єктів господарювання.

Протягом декількох століть вважалося, що прибуток є основною метою створення та функціонування підприємства й одним з основних фінансових показників оцінки господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Прибуток – це показник, який найбільш повно характеризує господарську діяльність підприємства: ефективність виробництва, обсяг та якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості готової продукції.

З переходом економіки країн світу до ринкового господарства посилюється багатоаспектне розуміння сутності прибутку. Акціонерне, приватне та іншої форми власності підприємство, отримавши фінансову

самостійність та незалежність, самостійно вирішує, на які потреби та в яких розмірах використовувати прибуток, який залишається після сплати всіх податків до бюджету та інших обов'язкових платежів. Питання отримання та розподілу прибутку сьогодні залишаються досить актуальними, тому що велика кількість суб'єктів господарювання працює збитково. Один з етапів економічної думки стосовно прибутку протягом розвитку економічної теорії загалом.

Сутності терміну «прибуток» завжди приділялась значна увага вченими та змінювалася протягом розвитку економічної теорії. Зокрема, М.І. Бойчик, П.С. Харів та М.І. Хопчан узагальнили основні підходи видатних учених економічної думки щодо розуміння сутності (табл. 1) [5, с. 18].

Таблиця 1.1 - Підходи щодо розуміння сутності прибутку відомими вченими-економістами

№ з/п	Вчений	Формулювання
1	Т. Мен	Перевищення ціни реалізації над ціною придбання
2	Ф. Кене	Зростання споживчих вартостей понад витрати виробництва
3	А. Сміт	Вирахування з продукту праці працівників на користь підприємця
4	Ж.Б. Сей	Винагорода підприємця за продуктивну послугу
5	Н. Сеніор	Винагорода підприємця за ризик
6	К. Маркс	Перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між додатковим і необхідним робочим часом

Вперше пояснити природу прибутку в економічній теорії робили спробу меркантилісти, які проводили дослідження у сфері обігу та вважали, що прибуток виникає в зовнішній торгівлі в результаті продажу товарів за кордоном дорожче, ніж їх придбали [5, с. 40].

Фізіократи, які прийшли на зміну меркантилістам, перенесли дослідження зі сфери обігу в сферу виробництва та зазначали, що вплив сил природи веде до зростання споживчих вартостей вище витрат виробництва. В «Економічній таблиці» Ф. Кене гроші – не більш ніж засіб обігу, торгівля по суті зводиться до бартерного обміну, а виробництво сільськогосподарської

продукції автоматично генерує прибуток, отримання якого дозволяє перейти до наступного виробничого циклу [5, с. 60].

Найближче до розуміння змісту прибутку, на думку О.М. Бандурки, М.Я. Коробова, П.І. Орлова, К.Я. Петрової, підійшли класики буржуазної політичної економії Т.-Р. Мальтус, В. Петті, А. Сміт, С. Сісмонді. Класична політекономія визначала прибуток як вирахування з продукту праці робітників на користь підприємця. Крім того, А. Смітом введено поняття «нова вартість», яку створюють наймані робітники та яка розпадається на дві частини: заробітну плату і прибуток підприємця [3, с. 187].

Представником вітчизняної економічної думки виступає М. Туган-Барановський. Щодо прибутку, то його абсолютна величина, за теорією М. Туган-Барановського, визначається тими самими факторами, що й величина заробітної плати. Прибуток він розглядав як історичну категорію, соціальною основою якої є власність на засоби виробництва [5, с. 189].

У наш час в економічній літературі прибуток розглядають як дохід від використання факторів виробництва, а також як плату за ризик, невизначеність результатів підприємницької діяльності.

Із врахуванням розглянутих основних характеристик прибутку його поняття в найбільш узагальненому вигляді формулюють американські вчені економісти Е. Нікбахт, А. Гропеллі, автори посібника «Фінанси» (2002). Науковці зазначають, що прибуток – це виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що являє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами в процесі здійснення цієї діяльності [10, с. 7]. Вважаємо це визначення цілком таким, яке максимально враховує усі особливості формування та використання.

М.Д. Білик у навчальному посібнику «Управління фінансами підприємств» (2008) та колектив авторів «Економіка підприємства» (2009) М.І. Бойчик, П.С. Харів, М.І. Хопчан сходяться в думках і виділяють такі характерні риси прибутку:

1) прибуток являє собою форму доходу підприємця, що здійснює певний вид діяльності [2, с. 205];

2) прибуток є формою доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху;

3) прибуток не є гарантованим доходом підприємця, що вклав свій капітал в той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки вправного та успішного здійснення цього бізнесу;

4) прибуток є вартісним показником, вираженим у грошовій формі – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат тощо, а також із діючим порядком його податкового регулювання [5, с. 444].

Із набуттям чинності норм Податкового кодексу України від 02.12.2010 року №2755-VI порядок оподаткування суб'єктів господарювання податком на прибуток підприємств зазнає значних змін.

Доходи, що враховуються при обчисленні об'єкта оподаткування, складаються з: доходу від операційної діяльності визнається в розмірі договірної (контрактної) вартості, але не менше ніж сума компенсації, отримана в будь-якій формі, в тому числі за зменшення зобов'язань; інших доходів [1].

Вітчизняні дослідники С.Ф. Покропивний, В.М. Колот та фінансисти О.П. Крайник, З.В. Клепикова основними функціями прибутку називають такі: слугує мірилом, що дає змогу оцінити результати господарської діяльності підприємства; є джерелом винагороди засновникам (власникам) підприємства. За показником прибутку визначається частка доходів засновників (власників) підприємства та розміри очікуваних дивідендів (для акціонерних товариств); в умовах ринкових відносин прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та вдосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування [15, с. 300]; прибуток виступає критерієм доцільності під час схвалення господарських рішень на підприємстві. Оскільки більшість рішень підприємства пов'язані з витрачанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, тому вони мають

розглядатись з урахуванням величини прибутку, який підприємство отримає у результаті їхньої реалізації; прибуток є основним фінансовим важелем під час формування надходжень до бюджету країни. Регулюючи розміри прибутку, що залишаються у розпорядженні підприємств, держава стимулює ділову активність суб'єктів господарювання [8, с. 162].

Отже, можемо констатувати, що прибуток, безперечно, є основною метою діяльності кожного суб'єкта господарювання в ринковій економіці незалежно від форми його власності, масштабів діяльності та організаційно-правової форми ведення бізнесу. Прибуток є також результатом ефективного ведення підприємницької діяльності, вираженим у грошовій формі. Водночас категорія прибутку є достатньо складною у ринковій економіці, оскільки залежить від великої кількості як зовнішніх, так і внутрішніх чинників його формування та розподілу, а також виконує багато основоположних функцій та завдань.

Науковець Й.М. Петрович у своїх дослідженнях пов'язує отримання прибутку з такими напрямками діяльності підприємства, як:

1) основна діяльність. Її результатом є прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а розрахунок такого прибутку здійснюється шляхом віднімання з виручки від реалізації суми непрямих податків, а також витрат, що включаються в собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг). Залежно від сфери, виду діяльності підприємства є деякі особливості формування цього прибутку, методики його розрахунку;

2) діяльність, що не є основною для даного підприємства, але пов'язана з реалізацією матеріальних і нематеріальних цінностей, окремих видів послуг. Її визначають як прибуток від іншої реалізації. Прибуток від іншої реалізації може бути отриманий за реалізації на сторону продукції підсобних, допоміжних і обслуговуючих виробництв. Прибуток від реалізації цінних паперів обчислюється як різниця між ціною і ціною придбання. При цьому з ціни реалізації виключаються витрати, пов'язані з їх реалізацією (комісійний збір) [12, с. 212].

Ю. Осипова у своїх дослідженнях, окрім вище зазначених видів прибутку залежно від виду діяльності підприємства, виокремлює ще й такі:

– діяльність, пов'язана зі здійсненням фінансових інвестицій. У результаті таких операцій підприємства одержують прибуток у вигляді дивідендів на акції, від вкладання коштів у статутні фонди інших підприємств (прибутки від володіння корпоративними правами); у вигляді відсотків на державні цінні папери, облігації підприємств, на депозитні рахунки.

– Діяльність, пов'язана з отриманням позареалізаційних прибутків і виникненням позареалізаційних витрат підприємств. До них належать: прибутки і збитки минулих років, що виявлені у звітному періоді; невідшкодовані збитки від надзвичайних ситуацій; надходження боргів, списаних раніше як безнадійні; штрафи, пені, неустойки за порушення господарських договорів суб'єктами господарювання у зв'язку із застосуванням фінансових санкцій; штрафи, отримані за несвоєчасне погашення податкового кредиту з державного бюджету; прибуток від завищення цін і тарифів; курсова різниця від операцій в іноземній валюті; прибуток і збиток від ліквідації основних засобів; вартісна різниця відвантаженої та отриманої частини виконаного повністю бартерного контракту; прибуток (збиток) від спільної діяльності тощо [11, с. 252–253].

Класифікація прибутку спостерігається і у вітчизняній законодавчо-нормативній базі, на основі якої можна виділити такі види прибутку (табл. 2) [2].

Враховуючи той факт, що отримання прибутку пов'язане з багатьма напрямками діяльності підприємства, можемо спостерігати різні підходи науковців до класифікації прибутку та методики його обчислення. Зокрема, відзначимо такі відмінності у підходах дослідників до цієї проблематики.

Таблиця 1.2 – Класифікація прибутку

Класифікаційна ознака	Види прибутку
1. За характером відбиття в обліку	Бухгалтерський прибуток
	Економічний прибуток
2. За характером діяльності підприємства	Прибуток від звичайної діяльності
	Прибуток від надзвичайних операцій
3. За основними видами господарських операцій підприємства	Прибуток від реалізації продукції
	Прибуток від поза реалізаційних операцій
4. За основними видами діяльності підприємства	Прибуток від операційної діяльності
	Прибуток від інвестиційної діяльності
	Прибуток від фінансової діяльності
5. За складом елементів, що формують прибуток	Валовий прибуток
	Фінансові результати від позареалізаційних операцій
	Чистий прибуток
6. За характером оподаткування	Оподаткована частина прибутку
	Неоподаткована частина прибутку
7. За характером інфляційної частки прибутку	Номінальний прибуток
	Реальний прибуток
8. За достатністю рівня формування	Нормальний прибуток
	Низький прибуток
	Високий прибуток
9. За ступенем використання	Нерозподілений прибуток
	Розподілений прибуток

Так, І.В. Зятковський визначає різницю у формуванні прибутку за сферами діяльності суб'єкта господарювання. Для прикладу, у виробничій сфері вона буде полягати у методиці розрахунку прибутку від реалізації продукції стосовно промислових і сільськогосподарських підприємств, будівельних організацій, підприємств транспорту. У сфері послуг по-різному визначатиметься прибуток від надання послуг комерційними банками, страховими компаніями, інвестиційними фондами, підприємствами торгівлі. На підприємствах виробничої сфери можуть бути застосовані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції: прямого розрахунку, за показниками витрат на одну гривню продукції, економічний (аналітичний) метод [7, с. 315].

Розрахунок прибутку на основі показника витрат на 1 грн. продукції. Така методика розрахунку застосовується в цілому для підприємства та є достатньо укрупненою. Для розрахунку використовують інформацію про

виробничі витрати, реалізацію продукції за попередній період, а також очікувану їх зміну, що прогнозується в наступному періоді. Такий метод не дає можливості визначити вплив окремих чинників на обсяг прибутку та його зміну [7, с. 316].

Аналітичний метод може використовуватися для розрахунку прибутку від випуску (реалізації) продукції. Він відрізняється від уже розглянутих методів розрахунку прибутку тим, що дає змогу визначити не тільки загальну суму прибутку, але також і вплив на неї зміни окремих чинників: обсягу виробництва (реалізації) продукції; собівартості продукції; рівня оптових цін і рентабельності продукції, асортименту та якості продукції [7, с. 316].

Розрахунок прибутку цим методом здійснюється окремо за порівнянною і непорівнянною продукцією в плановому періоді. У свою чергу розрахунок прибутку за порівнянною продукцією передбачає визначення очікуваного базового прибутку і базової рентабельності продукції.

Розрахунок базового прибутку здійснюється на основі звітних або очікуваних даних за попередній період. Базовий прибуток – це прибуток від випуску (реалізації) продукції в періоді, що передував плановому. Прибуток від випуску (реалізації) непорівнянної продукції може бути розрахований методом прямого розрахунку, якщо є відповідні вихідні дані. За браком таких прибуток розраховується для всієї непорівнянної продукції з використанням показника середньої рентабельності продукції по підприємству [6, с. 213].

Слід зазначити, що в тому разі, коли розрахунок прибутку розглянутими вище методами здійснений виходячи із загального випуску продукції, окремо розраховується прибуток від реалізації продукції. При цьому враховуються обчислена сума прибутку від випуску, а також зміна прибутку в залишках нереалізованої продукції [6, с. 215].

Прибуток у залишках нереалізованої продукції можна розраховувати за методом прямого розрахунку. Проте, повнота та можливість його визначення залежить від наявності повної та своєчасної відповідної інформації.

Отже, із розглянутих методів обчислення прибутку метод прямого розрахунку практично може бути використаний на підприємствах різних сфер діяльності і галузей економіки. Щодо аналітичного методу розрахунку і методу з використанням показника витрат на 1 грн. продукції, то методологія й окремі положення можуть бути застосовані також і на підприємствах сфери послуг.

Отже, як бачимо, метод прямого розрахунку можна вважати універсальним та таким, який доцільно застосовувати на підприємствах усіх без винятку форм власності, масштабів економічної діяльності, видів економічної діяльності та організаційно-правової форми ведення бізнесу.

Дослідники О.Г. Янковий та Г.В. Кошельок у своїх дослідженнях звертають увагу на внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства. До таких чинників вони відносять:

- обсяг діяльності підприємства;
- стан та ефективність використання ресурсів підприємства;
- рівень доходів;
- рівень витрат;
- ефективність цінової та асортиментної політики.

Водночас до зовнішніх фактори впливу на формування прибутку підприємства науковці відносять ті, котрі не залежать від діяльності підприємства, а саме:

- державне регулювання на окремі види продукції;
- зміна цін на послуги інших галузей економіки;
- особливості вітчизняної системи оподаткування, а також можливості підприємства до самофінансування та впровадження ефективної дивідендної політики; зміна облікової ставки НБУ та, відповідно, відсоткових ставок за банківськими кредитами для суб'єктів господарювання [14].

На наш погляд, обсяг формування прибутку суб'єктів господарювання залежить від таких релевантних чинників (рис. 1).

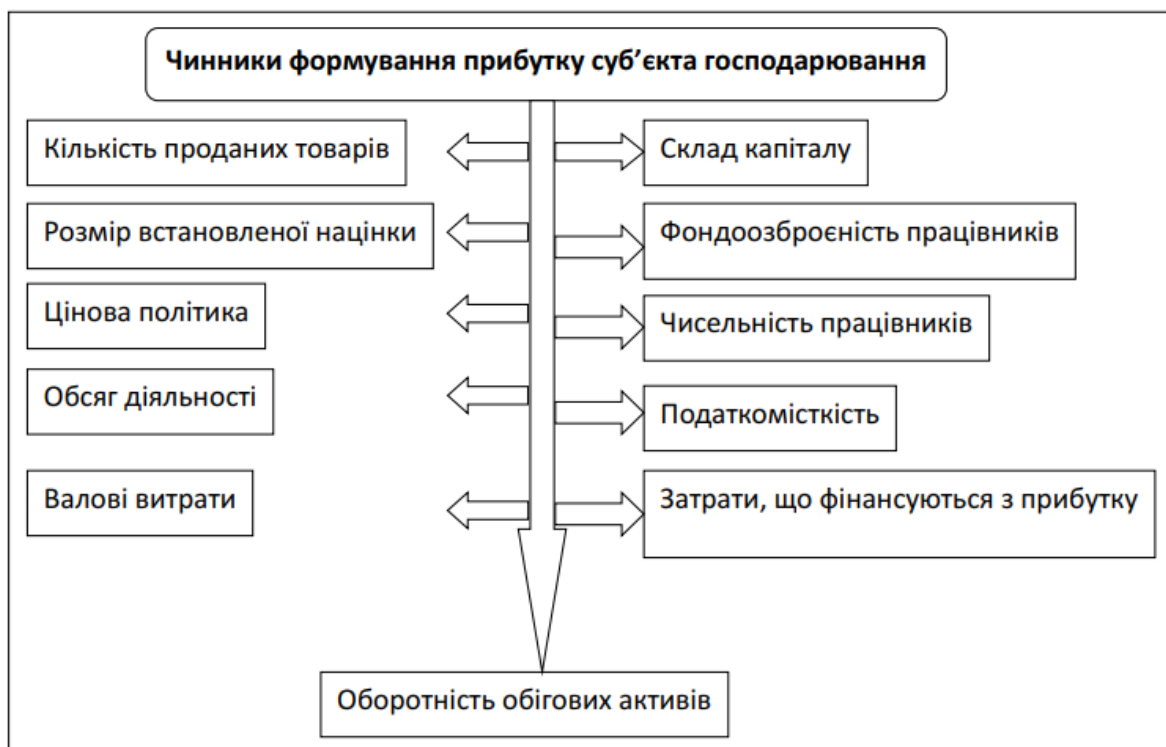

Рисунок 1.1 - Чинники формування прибутку суб'єкта господарювання

Отже, своєчасне дослідження та аналіз впливу зазначених чинників на обсяг прибутку підприємства, виявлення позитивних та негативних змін прибутку суб'єкта господарювання дозволяє йому вчасно прийняти правильні управлінські рішення щодо максимізації розміру прибутку в умовах змін зовнішнього та внутрішнього середовища в майбутніх періодах.

Поняття прибутку підприємства в сучасних умовах розвитку ринкової економіки доцільно трактувати як частину доходу, яка залишається після вирахування всіх витрат, пов'язаних із отриманням цього прибутку, а також витрат зі сплати податків.

Оскільки прибуток є кількісним показником діяльності підприємства, то для ефективного управлінського рішення необхідно враховувати рівень і динамку змін рентабельності всього підприємства та окремих сфер його функціонування. Розглянемо деякі підходи до визначення сутності рентабельності. Дослідники О. Шляга та Л. Шипуля розглядають прибуток і рентабельність як основні якісні показники, що відображають економічну ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у

виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку. Рентабельність і прибуток тісно пов'язані між собою. Зростання рентабельності об'єктивно свідчить про збільшення одержуваного прибутку. Іншими словами, при зростанні прибутку створюються умови для збільшення рентабельності [7]. Автори розглядають поняття прибутку та рентабельності невід'ємно один від одного та вказують на їх взаємозалежність. Проте К. Чигріна зазначає, що «показники рентабельності повніше, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання, тому що їх величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом або спожитими ресурсами» [12]. Бержанір І., Н. Гвоздей та Ю. Улянич розглядають рентабельність як індикатор, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму й прибутковість діяльності підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції та світової економічної кризи. Автори зазначають, що рентабельність відображає адекватність системи управління та доцільність заходів у процесі функціонування виробничо-торговельного підприємства.

Аналіз рентабельності полягає у дослідженні рівнів та динаміки фінансових коефіцієнтів рентабельності, що є відносними показниками фінансових результатів діяльності підприємства [13]. Таке визначення акцентує увагу саме на тому, що умовою належного рівня рентабельності та ефективності підприємства є налагодженість системи управління та прийняття рішень. Вчені Ю. Гайбура та Л. Загнітко визначають, що прибутковість (рентабельність) підприємств є ключовим показником, який одночасно відображає результати фінансово-господарської діяльності й забезпечує ідентифікацію напрямів та резервів її підвищення [2]. Дане визначення характеризує рентабельність як можливість забезпечення підвищення ефективності діяльності підприємства, наголошує про можливість її зростання. Лишенко М. розглядає рентабельність як «показник, що відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на отримання максимального прибутку у короткостроковій перспективі та який вказує на якість

управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства» [14, с. 181]. Автор також вказує нам на те, що якість управлінських рішень впливає на показники рентабельності.

Отже, рентабельність – це комплексний відносний показник, який характеризує фінансово-економічну ефективність діяльності підприємства з точки зору отримання прибутку, відображає ефективність вкладеного капіталу або спожитих ресурсів. Рентабельність свідчить про якість управління фірмою. Оптимальний рівень рентабельності має забезпечити підприємству сталий розвиток та процвітання.

На формування, використання прибутку та нарощування рентабельності підприємства впливають низка факторів різного характеру. Оскільки підприємство здійснює свою діяльність у внутрішньому та зовнішньому середовищі, то фактори також можна розділити за ознакою середовища.

1.2. Показники прибутковості у розрізі операційної і стратегічної ефективності економічного управління. Формування та розподіл прибутку.

Як і кожен абсолютний показник розмір прибутку не завжди характеризує ефективність діяльності підприємства. Тому, щоб оцінити ефективність роботи підприємства, одержаний прибуток необхідно співвідносити зі здійсненими витратами - поточними (собівартість продукції) і авансованими (активи або частини їх).

Співвідношення прибутку із зазначеними вище затратами являє собою прибутковість. Прибутковість можна визначати як відношення певного прибутку до показника, прибутковість якого розраховується.

Грабовецький Б.Є. зазначає, що прибутковість більшою мірою, аніж прибуток характеризує кінцеві результати діяльності підприємства.

Прибутковість дозволяє зіставити ефективність роботи різних підприємств, доцільність виробництва різних видів продукції тощо.

Прибутковість оцінюється, зазвичай, у відсотках, а у деяких випадках і у коефіцієнтах.

Існує значна кількість показників прибутковості [14].

Для визначення показників прибутку та прибутковості доцільно використовувати наступні інформаційні джерела (табл. 1.3) [13].

Управління формуванням прибутку є складовою системою загального управління прибутком. Ця система виконує такі завдання: збільшення обсягу прибутку за рахунок збільшення обсягів виробництва або підвищення цін на продукцію; зниження витрат у процесі його формування; забезпечення стабільності в одержанні прибутку.

Таблиця 1.3 - Основні інформаційні джерела для управління прибутком підприємства та їх характеристика

Назва фінансового звіту	Зміст звіту у розрізі управління прибутком	Використання інформації
Звіт про фінансові результати	Надання інформації про формування прибутків підприємства у звітному періоді	Аналіз формування прибутку підприємства, оцінка доходів і витрат, прогнозування стану та якості формування різних видів прибутку
Баланс	Надання інформації про величину нерозподіленого прибутку на початок та на кінець звітного періоду	Оцінка розміру і динаміки нерозподіленого прибутку, його частки у структурі капіталу підприємств
Звіт про рух грошових коштів	Надання інформації про надходження і видатки підприємства протягом звітного періоду	Оцінка та прогноз надходжень і видатків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що формують прибутки підприємства
Звіт про власний капітал	Надання інформації про рух прибутку у структурі власного капіталу	Оцінка величини нерозподіленого прибутку на початок і кінець звітного року, оцінка розподілу чистого прибутку підприємства
Примітки до річної фінансової звітності	Надання інформації про доходи і витрати від різних видів діяльності у звітному році, величину податку на прибуток	Оцінка величини доходів і витрат у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, аналіз розміру та формування податку на прибуток за звітний період

Склярук І. була сформована наступна сукупність факторів впливу на формування прибутку від реалізації продукції (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 - Фактори впливу на величину прибутку від реалізації продукції

Важливими умовами зростання прибутку від реалізації продукції є: збільшення обсягу забезпечення ритмічності виробництва та відвантаження; зниження собівартості; підвищення якості продукції та її конкурентоздатності на ринку [16].

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відображається в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності, обчислення собівартості продукції (робіт, послуг), загальногосподарських витрат, визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій та іншої діяльності. На рис. 1.5 представлена схема формування чистого прибутку підприємства. Оцінювання ефективності діяльності підприємств щодо формування прибутку потрібно проводити за трьома напрямками: а) оскільки прибуток виражає економічні відносини у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг, то критерієм ефективності в цьому аспекті є оптимальне співвідношення засобів праці, предметів праці та затраченої праці; б) у ході дослідження прибутку, який

виражає фінансові відносини, ефективність діяльності щодо його формування на підприємствах варто характеризувати наявністю ефекту, який в умовах ринкової економіки представлений позитивним сальдо між доходами і витратами;

Дохід (виручка) від реалізації продукції				
-				
ПДВ, акцизний збір, інші збори та відрахування з доходу				
=				
Чистий дохід від реалізації продукції				
-				
Собівартість реалізованої продукції				
=				
Валовий прибуток (збиток) від реалізації продукції				
-				
Адміністративні витрати	+	Витрати на збут	+	Інші операційні витрати
+				
Інші операційні доходи				
=				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності				
+				
Доходи від участі в капіталі, інші фінансові доходи	-		Витрати від участі в капіталі, інші фінансові витрати	
=				
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування				
-				
Податок на прибуток від звичайної діяльності				
=				
Прибуток від звичайної діяльності після оподаткування				
+				
Прибуток від надзвичайної діяльності після оподаткування				
=				
Чистий прибуток (збиток) підприємства				

Рисунок 1.5 - Схема формування чистого прибутку на підприємстві

в) критерієм ефективності діяльності щодо формування прибутку на підприємствах як результату соціальних процесів варто вважати показник рівня забезпечення добробуту суб'єктів ринкової економіки, які мають фінансово-господарські зв'язки з цим підприємством [17].

Прибуток підприємства використовується, насамперед, на формування фінансових ресурсів держави, фінансування бюджетних витрат, і як джерело формування власних фінансових ресурсів підприємства.

При формуванні системи розподілу прибутку головна вимога зводиться до того, щоб органічно поєднувались інтереси підприємства, суспільства в цілому і конкретних працівників. Реалізація цієї вимоги обумовлює основні принципи розподілу прибутку:

1. першочергове виконання фінансових зобов'язань перед суспільством в цілому в особі держави;
2. максимальне забезпечення за рахунок прибутку потреб розширеного відтворення;
3. використання прибутку на матеріальне стимулювання працівників;
4. використання прибутку на задоволення соціально-культурних потреб.

Об'єктом розподілу є загальна сума прибутку, отриманого підприємством у звітному періоді від звичайної і надзвичайної діяльності. Під розподілом прибутку потрібно розуміти спрямування прибутку до бюджету у вигляді податків і визначення чистого прибутку, який залишається у розпорядженні підприємства.

Через розподіл прибутку реалізується одна із його найважливіших функцій — стимулювання діяльності підприємств. Перш ніж бути використаним на фінансування підприємства, прибуток розподіляється між сторонами, що забезпечують його створення.

Кількість сторін, між якими він розподіляється, в першу чергу, залежить від організаційно-правової форми підприємства.

Розподіл загального прибутку. Учасниками такого розподілу є держава і підприємство, а пропорції розподілу визначаються фінансовою політикою держави.

Розподіл і використання прибутку, що залишилася в розпорядженні підприємства (після здійснення платежів у бюджет). На цьому етапі за рахунок прибутку можуть формуватися цільові фонди на підприємстві.

Чистий прибуток підприємства може бути використано, наприклад, на утворення резервного (страхового) фонду, виробничий розвиток, поповнення статутного фонду, соціальний розвиток, виплату дивідендів. Підприємство самостійне приймає рішення по використанню чистого прибутку. Державне регулювання використання чистого прибутку здійснюється зменшенням оподаткованого прибутку на суму витрат з чистого прибутку: на зміст і експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури і благодійну діяльність [15].

1.3. Сучасний стан розвитку та тенденції ринку пивної продукції в Україні.

Ринок пива в Україні є високо консолідованим. Структура ринку олігополістична з низьким вмістом невеликих виробників.

Основна конкурентна боротьба ведеться між такими компаніями:

- АВ InBev (ТМ «Чернігівське», «Bud», «Янтар», «Рогань», «Stella Artois», «Staropramen», «Beck's» та ін.);
- Carlsberg Ukraine (ТМ «Львівське», «Славутич», «Арсенал», «Tuborg», «Holsten», «Carlsberg» та ін.);
- «Оболонь» (ТМ «Оболонь», «Nike», «Carling», «Zibert», «Zlata Praha», «Жигулівське», «Охтирське» та ін.);
- Альянс Efes і SABMiller (ТМ «Сармат» і «Velkopopovický Kozel»);
- Альянс ППБ і Oasis CIS (ТМ «Перша приватна броварня», «Галицька корона», «Жигулі Барне», «Закарпатське», Stare Misto та ін).

На даний момент молода компанія АВ InBev є лідером на українському ринку пива. Окрім цього компанія входить в п'ятірку найбільших FMCG (англ. Fast Moving Consumer Goods – товари повсякденного попиту) компаній у світі.

В Україні ця компанія об'єднує три пивоварні підприємства - відділення в Чернігові, Харкові та Миколаєві. Портфельбрендів компанії включає як національні бренди «Чернігівське», «Рогань» і «Янтар» так і

міжнародні бренди Bud, Staropramen, Beck's, Stella Artois, Leffe, Hoegaarden і Lowenbrau.

Частки ринку виробників пива за 2023 рік подано на рис.1.6:

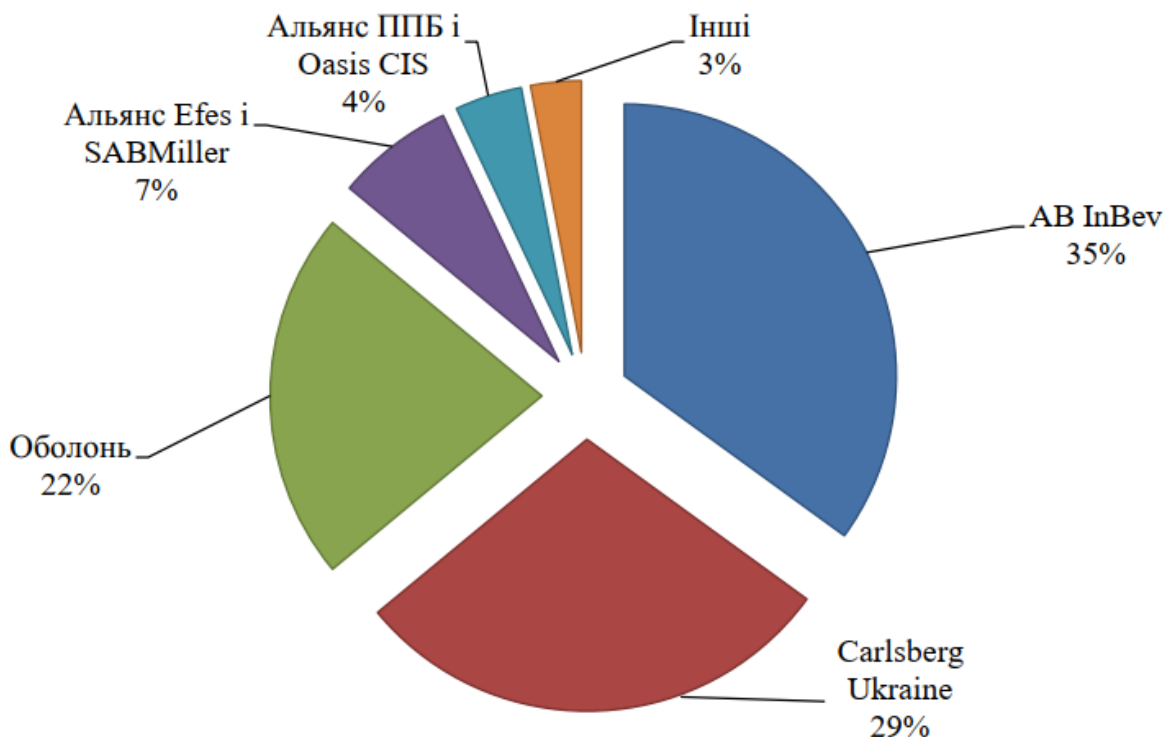

Рисунок 1.6 - Частки ринку виробників пива у 2023 році, %

В сучасних умовах пивоварний ринок України можна охарактеризувати як олігополістичний. Не зважаючи на присутність великої кількості виробників пива, більше 90% ринку контролюють чотири підприємства. Основними представниками пивоварної галузі України є: ПрАТ«САН ІнБев Україна» (ринкова частка становить 32%), ПрАТ «Карлсберг Україна» (29,5%), ПрАТ «Оболонь» (24,5%), ПрАТ «Ефес Україна» (5,2%) та ПрАТ «Пиво-безалкогольний комбінат «Радомишль» (2,8%). Частки малих пивоварень становлять приблизно 6% і поступово зменшується.

В Україні ринок останніх років перебуває у складній ситуації, про що свідчить динаміка розвитку галузі. Починаючи з 2013 року відбувається

поступовий спад пивної галузі. Ціни на пиво щороку зростають, що призвело до падіння продажів цього виду напоїв.

Сучасна місцева пивна промисловість зростає за рахунок великих підприємств. Основними виробниками пива в Україні є: Carlsberg Ukraine, об'єднані АВ InBev Україна і Efes Ukraine, Оболонь, Oasis CIS. Всі дані компанії, крім «Оболонь», належать міжнародним холдингам.

Більшість малих пивоварних підприємств не мають грошей на технічне переоснащення і не можуть знайти свою нішу на українському ринку пива, щоб створити власну мережу збуту. Ці заводи або припиняють виробництво пива, або стають власністю великих підприємств

Більшість малих пивзаводів не змогли знайти своє місце на українському ринку і не мають коштів ні для технічного переоснащення, ні для створення власної мережі збуту, що свідчить про їх неконкурентоздатність. Ці заводи або припиняють виробництво пива, або стають власністю великих підприємств. Таке «захоплення» великих дрібних виробників дозволяє останнім розвивати власні виробництва, розвивати економіку пивної галузі в цілому та забезпечувати зайнятість трудящих.

За оцінками експертів [2] завантаження потужностей броварних заводів в Україні, досягло історичного мінімуму – 48,5% від їхньої проектної потужності. В 2020 році використання потужностей компанією «Карлсберг Україна» складає 53%, ПрАТ«Оболонь» – 50%, компанією «АВ InBev Україна» – 49%. Подальше падіння виробництва може призвести до закриття їх частини.

Український ринок пивних напоїв створює до 10 робочих місць у суміжних галузях. Пивна галузь є однією з найсучасніших, оскільки виробники прагнуть відповідати стандартам.

Компанія Pro-Consulting підготувала аналіз ринку пива в Україні. В роботі зазначено, що пиво є лідером продажів у сегменті алкогольних напоїв із часткою 35%. Загалом в Україні 241 броварня, серед них — 204 малі броварні з обсягом виробництва до 300 000 л. Близько 90% пива в Україні –

вітчизняного виробництва, адже імпортне пиво є дорожче, тому програє в конкуренції. За своїми якісними показниками українське пиво не поступається закордонним аналогам. Попит у світі на нього зростає через високу якість продукту, дизайну і різноманітність сортів і способів приготування. Крім класичного пива в Україні зростає і виробництво крафтового напою. На кінець 2020 року частка крафтового пива на українському ринку складає близько 1%. Мода на вживання пива, звареного в маленьких броварнях, прийшла в країну зі Сполучених штатів, де на даний час займає біля 25% ринку.

Взагалі ринок пива завжди розділяють на лагер та ель, але враховуючи вподобання українських споживачів, тенденцію виробництва та реалізацію пива, основними категоріями пива в Україні будуть: лагер (світле пиво), темне пиво, безалкогольне/слабоалкогольне пиво та стаут.

В Україні у 2023 році виробництво пива зросло на 7,8% у порівнянні з 2022 роком. Як передає Укрінформ, про це повідомляє прес служба української галузевої компанії по виробництву пива, безалкогольних напоїв та мінеральних вод «Укрпиво». Згідно з повідомленням генерального директора ПрАТ «Укрпиво» Коренькової Г.М., експертна оцінка обсягу виробництва пива по Україні (крім пива безалкогольного з умістом спирту до 0,5 об.%) за 12 місяців 2023 року становить 133,4 млн дал (1 дал = 10 л), або 107,8% до аналогічного періоду 2022 року.

В Україні виробляють понад 880 найменувань пива. Серед всіх алкогольних продуктів пиво займає перше місце по продажах і становить 46,1% в сегменті алкогольних напоїв. За рік з 01.07.2019 по 01.06.2020 обсяги продажів в категорії «пиво» зросли на 20,5% [51].

Так, станом на жовтень 2023 року виробництво пива зросло на 11,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Проте показники ще не досягли довоєнного рівня;

Поточна ситуація відобразилась і на співвідношенні експорту та імпорту пива. Протягом попередніх років у структурі ЗЕД переважав експорт, хоча частка імпорту поступово зростала. Так в 2018 співвідношення імпорту

та експорту було 1:3, в 2021 вже експорт переважав лише в 1,5 рази. В 2022 році та за результатами першого півріччя 2023 року переважає імпорт;

Серед основних українських виробників в 2023 році незмінними лідерами залишаються Оболонь, Карлсберг Україна та АбінБев Ефес Україна. Проте, за нашими даними в 2022 році їхня сумарна частка ринку дорівнювала приблизно 80%, то за результатами першого півріччя 2023 вона скоротилась до 67%;

У світовому виробництві пива завершується період відновлення після кризи, яка була пов'язана з пандемією. станом на 2022 рік обсяги вже майже досягли допандемійного рівня.

Впродовж останніх 3 років Китай, США та Бразилія залишаються лідерами з виробництва пива в світі. При чому Китай та Бразилія працюють переважно на внутрішній ринок, в той час я лідерами з експорту в 2022 році була Мексика.

Ранее сообщалось, за 2023 г. в Украине изготовили 133,4 млн дал пива, что составляет 107,8% к аналогичному периоду 2022 года. В то же время показатель прошлого года составил лишь 78,3% к объемам производства 2021 года.

Динаміку обсягів виробництва пива в Україні наведено у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Динаміка обсягів виробництва пива в Україні за 2018-2022 роки

Роки	Обсяг виробництва, тис. дал	Темп росту, %
2018	185231,5	-
2019	180341,2	97,4
2020	179704,5	99,6
2021	170513,5	95,0
2022	115221,3	67,6

Динаміку обсягів виробництва пива в Україні наведено на рис.1.7.

Більшість продукції на українському ринку представлено зарубіжними компаніями, чиє виробництво знаходиться в Україні. Імпортне пиво займає 1-2% ринку, при цьому воно позиціонується як категорія преміум. Хоча споживачі все більше купують саме імпортне пиво.

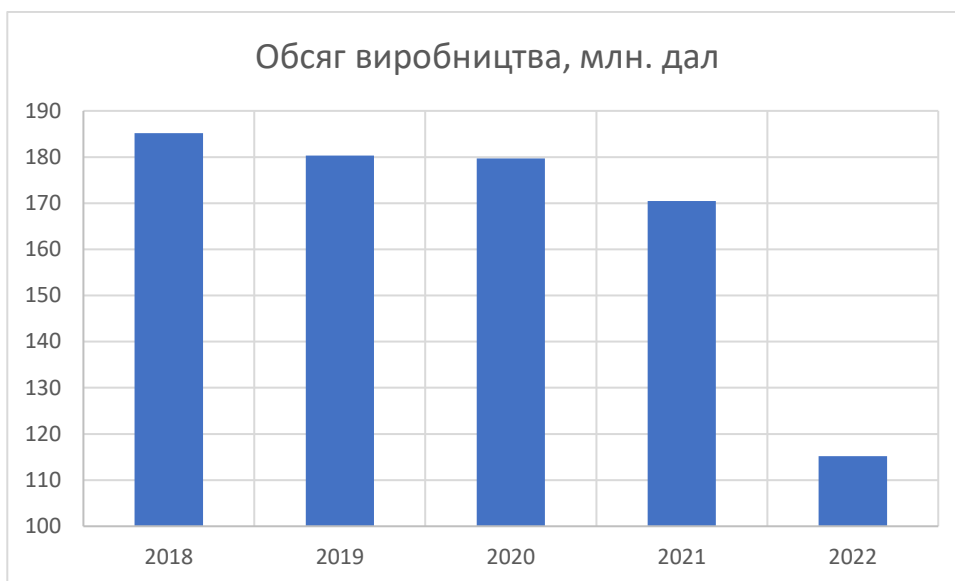

Рисунок 1.7 - Динаміка обсягів виробництва пива в Україні за 2018-2022 роки.

Дешеве пиво і пиво середньої ціни займають по 40% і 30% ринку відповідно. Виробництво почало скорочуватися в 2013 році, і негативна тенденція триває. На це вплинуло:

- втрата виробничої потужності на сході країни та в Криму;
- рішення уряду прирівняти пиво до міцного алкоголю;
- заборона торгівлі з Російською Федерацією з 2018 року;
- падіння доходів населення.

Законодавчими ініціативами внесені зміни до підвищення акцизного збору, ліцензування та реклами. Акцизний податок з 2018 року збільшився втричі з 0,78 грн. до 2,48 грн за літр. Як результат, ціна пива зросла і негативно вплинула на галузь.

Більшість українських споживачів є чоловіки. Які п'ють пиво - близько 67%, більшості з них 21-29 років. Тому все частіше підприємства орієнтуються на молоді аудиторію, розробляючи маркетингові стратегії своїх продуктів. У той же час молоді люди до 25 років почали пити менше пива, яке не було придатним для продажу. Загалом у 2023 році було вироблено приблизно 1,8 млрд. бар пивних виробів.

Український ринок крафтового пива досить молодий. У 2023 році його частка на ринку становила не більше 1%. Для порівняння, у США цей показник перевищує 12%. Більшість українців віддають перевагу традиційним напоям і менше п'ють крафт, що дорожче.

Але ця тенденція змінюється з кожним роком. Зростання попиту на напої та запуск нових міні-пивоварних заводів розпочалися лише кілька років тому завдяки підтримці уряду, а з 2023 року ліцензія на міні-індустрію зросла до 3 тис. Раніше вони повинні були платити півмільйона гривень за річні ліцензії, але зараз їх вартість лише 30 000 грн. Для порівняння, у Німеччині є близько 1000 і понад 4000 крафтових пивоварень у США.

Минулого року українські пивовари доставили до Європейського Союзу 11 мільйонів літрів пива, що становить 3% від загального обсягу імпорту до Європи. Як результат, Україна стала шостою країною, що експортувала пиво на європейський ринок після Мексики, Сербії, США, Білорусі та Китаю.

Незважаючи на спад виробництва, у виробників пива все гаразд з експортом - минулого року продажі пива з України зросли на 50% порівняно з 2020 роком. За цю особливу подяку споживачам Алжиру експорт до цієї африканської країни збільшився з 5 мільйонів літрів до 18 мільйонів літрів порівняно з 2022 роком.

Топ - 6 торговельних марок пива в Україні: «Чернігівське», «Львівське», «Оболонь», «Перша Приватна Броварня», Жигулівське (Carlsberg) і «Staropramen» займають сукупну частку в 40 % ринку в грошовому вираженні. При цьому, найбільш значний приріст у першому півріччі 2022 року продемонструвала ТМ «Staropramen».

У натуральному вимірі частка ТОП - 6 торговельних марок - ще більш значна й становить 50 % усього ринку. При цьому, приріст, крім ТМ «Staropramen», демонструє й ТМ «Львівське».

Ринок пива в Україні, якщо розглядати його через призму часток виробників - досить структурований і устояний - 83 % у грошах і 84 % у літрах

ділять між собою 4 великих виробників, залишаючи для 130 імпортерів і виробників пінного напою лише 16 % ринку.

Відчутніше всього свою частку ринку уступає ТМ «Оболонь» (частка падає протягом усього досліджуваного періоду, що повинне підштовхувати маркетингові служби до нестандартних і радикальних мір для подолання негативної тенденції.

До групи, які втратили частку ринку можна віднести ТМ: «Чернігівське», «Перша Приватна Броварня» (падіння цей виробник компенсував ростом ТМ «Перший Розлив», «Балтика» і «Zibert». Приріст демонструють ТМ «Львівське», «Жигулівське» (виробників «Carlsberg» і «SuninBev»), «Staropramen", «Bud» і «Арсенал».

Мабуть, законодавчі зміни в 2023 році матимуть позитивний вплив на пивну галузь, особливо для малого бізнесу. Українські пивовари, ймовірно, відновляться після попередніх років. Адже пиво все ще є улюбленим напоєм для двох третин чоловіків та однієї третини жінок, і ця тенденція не змінюється.

Висновки до розділу 1

Ми дослідили, що прибуток, безперечно, є основною метою діяльності кожного суб'єкта господарювання в ринковій економіці незалежно від форми його власності, масштабів діяльності та організаційно-правової форми ведення бізнесу. Прибуток є також результатом ефективного ведення підприємницької діяльності, вираженим у грошовій формі. Водночас категорія прибутку є достатньо складною у ринковій економіці, оскільки залежить від великої кількості як зовнішніх, так і внутрішніх чинників його формування та розподілу, а також виконує багато основоположних функцій та завдань.

На основі проведеного дослідження визначення сутності ефективності підприємницької діяльності, за допомогою детального осмислення основних категорій, що формують це поняття, можна зазначити, що ефективність

діяльності – це співвідношення кінцевого результату діяльності (ефекту) та використаних ресурсів (робочої сили, засобів, предметів праці) або витрат за певний проміжок часу.

Враховуючи, те що і досі точаться гострі дискусії, щодо визначення оптимального показника, який би найкраще визначав рівень ефективності підприємницької діяльності, адже залишається не вирішеним питання що саме брати за результат, а що за витрати. Враховуючи специфічні особливості функціонування металургійних підприємств було визначено, що в умовах ринкової економіки є необхідним принципово новий підхід до визначення ефективності їх діяльності, тому доцільно застосовувати таку систему показників: показники ефективності застосовуваних ресурсів; показники ефективності поточних витрат; показники ефективності використання праці (персоналу); показники ефективності використання основних засобів та показники ефективності використання фінансових ресурсів.

В Україні у 2023 році виробництво пива зросло на 7,8% у порівнянні з 2022 роком. Як передає Укрінформ, про це повідомляє пресслужба української галузевої компанії по виробництву пива, безалкогольних напоїв та мінеральних вод «Укрпиво». Згідно з повідомленням генерального директора ПрАТ «Укрпиво» Коренькової Г.М., експертна оцінка обсягу виробництва пива по Україні (крім пива безалкогольного з умістом спирту до 0,5 об.%) за 12 місяців 2023 року становить 133,4 млн дал (1 дал = 10 л), або 107,8% до аналогічного періоду 2022 року.

В Україні виробляють понад 880 найменувань пива. Серед всіх алкогольних продуктів пиво займає перше місце по продажах і становить 46,1% в сегменті алкогольних напоїв. За рік з 01.07.2019 по 01.06.2020 обсяги продажів в категорії «пиво» зросли на 20,5% [51].

Так, станом на жовтень 2023 року виробництво пива зросло на 11,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Проте показники ще не досягли довоєнного рівня.

До групи, які втратили частку ринку можна віднести ТМ:

«Чернігівське», «Перша Приватна Броварня» (падіння цей виробник компенсував ростом ТМ «Перший Розлив», «Балтика» і «Zibert»). Приріст демонструють ТМ «Львівське», «Жигулівське» (виробників «Carlsberg» і «SuninBev»), «Staropramen", «Bud» і «Арсенал».

Мабуть, законодавчі зміни в 2023 році матимуть позитивний вплив на пивну галузь, особливо для малого бізнесу. Українські пивовари, ймовірно, відновляться після попередніх років. Адже пиво все ще є улюбленим напоєм для двох третин чоловіків та однієї третини жінок, і ця тенденція не змінюється.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРАТ«ОБОЛОНЬ»

2.1. Аналіз техніко-економічних показників діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022 роки.

Історія корпорації сягає 1974 року, коли пивоварня почала будуватися. Відкриття було одночасно з Олімпійськими іграми 1980 року. У 1980 році відбулося офіційне відкриття київської пивної пивоварні №3, присвячена 22 Олімпійським іграм, та випуск першої пивної вечірки. Оболонська пивоварня № 1 створена в 1986 році на базі Київського пивоварного заводу №3, включаючи Київський пивоварний завод №1, Київський пивоварний завод №2 та Фастівський пивоварний завод. У 1993 році приватизована компанія набула статусу закритого акціонерного товариства.

У 1998 році вперше в області ЗАТ «Оболонь» отримав міжнародний сертифікат на систему контролю якості ISO-9001 у 1994 році, що демонструє високий рівень усіх процесів та здатність українського підприємства виробляти продукцію світового класу. У 2004 році була введена в експлуатацію найбільша в Європі пивоварня з потужністю 110 000 пляшок на годину. З введенням в експлуатацію нової пакувальної лінії фабрика Оболонь стала однією з трьох найсильніших пивоварних заводів у Європі. У 2008 році ЗАТ «Оболонь» стало першим серед чотирьох харчових компаній, які сертифікували одразу чотири системи управління.

Компанія «Оболонь» підтвердила відповідність стандартам:

- ДСТУ ISO 9001:2001 (Системи управління якістю);
- ДСТУ ISO 22 000:2007 (Системи управління безпечністю харчових продуктів);
- ДСТУ ISO 14 001:2006 (Системи екологічного керування);

– ДСТУ-П OHSAS 18 001:2006 (Системи управління безпекою та гігієною праці).

У 2009 році в селі відбулося урочисте відкриття солодового заводу. Однією з найсучасніших у Європі є Чемерівці Хмельницького району. Загальний обсяг інвестицій у проект склав 100 мільйонів доларів. Потужність підприємства складає 120 тис. тон солоду на рік.

У 2009-2011 роках виробничому цеху в Олександрії було доручено виробляти слабоалкогольні та безалкогольні напої у пляшках, ПЕТ-пляшках та жерстяних коробках, а також упаковки, контейнери та пакувальні машини. гурти, фірмові магазини тощо. Загальний обсяг інвестицій у виробничий комплекс становив понад 50 млн. грн.

Крім того, у 2012 році ПрАТ «Оболонь» розпочало виготовлення заготовок для ПЕТ-пляшок вагою 31,7 г (1 л) та 34,7 г (1,25 л) в Олександрії, вартість будівництва - 62 мільйони доларів. У 2012 році було завершено реконструкцію ПрАТ «Оболонь» на заводі «Сиберт» у Фастові, що дозволило збільшити виробничі потужності до 10 мільйонів доларів на рік.

У 2012-2019 рр. реконструйовано ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське»: завод пакувальний №1 та склад готової продукції №2, очищення води, а у 2019 році - нове виробництво - настоянки було зроблено. Загальна вартість проектів становила понад 30 млн. грн. В 2012 році на ПрАТ «Дятьківці» в м. Коломия запроваджено виробництво снєків.

В 2013 році введено в експлуатацію 1-шу та 2-у черги реконструкції підприємства з доведенням потужності до 130 млн. дал пива на рік. Інвестиції у проект склали більше 420 млн. грн.

Крім того, у 2018 році після реконструкції було введено в дію цех розливу №2 та введено в експлуатацію бутильовану воду. Розширення елеватора солодового заводу в селі наприкінці 2018 року. Чемерівці Хмельницької області з додатковими 14 силосами збільшили свою ємність до 2160 м³. Інвестиції в проект склали 20,5 млн. грн. Консолідація, поділ, об'єднання, перетворення, ізоляція не було протягом останніх періодів.

На структуру ПрАТ «Оболонь» протягом багатьох років впливають стратегії розвитку, спрямовані на диверсифікацію виробництва, перехід на сировину власного виробництва, інноваційний підхід, абсолютну екологічну безпеку та повну соціальну відповідальність. ПрАТ «Оболонь» має такі відділення:

- ДП ПрАТ «Оболонь» «Красилівське», Хмельницька обл., м. Красилів, вул. Будівельна, 3,
- ДП ПрАТ «Оболонь» «Пивоварня Зіберта», Київська обл., м. Фастів, вул. Пушкінська, 3,
- володіє 100% статутного капіталу ТОВ «Оболонь Агро», Хмельницька обл. смт. Чемерівці,
- ІП «Оболонь-Русь», Республіка Білорусь.

Організаційна структура корпорації «Оболонь» відповідає існуючим нормам законодавства України та представлена на рисунку 2.1.

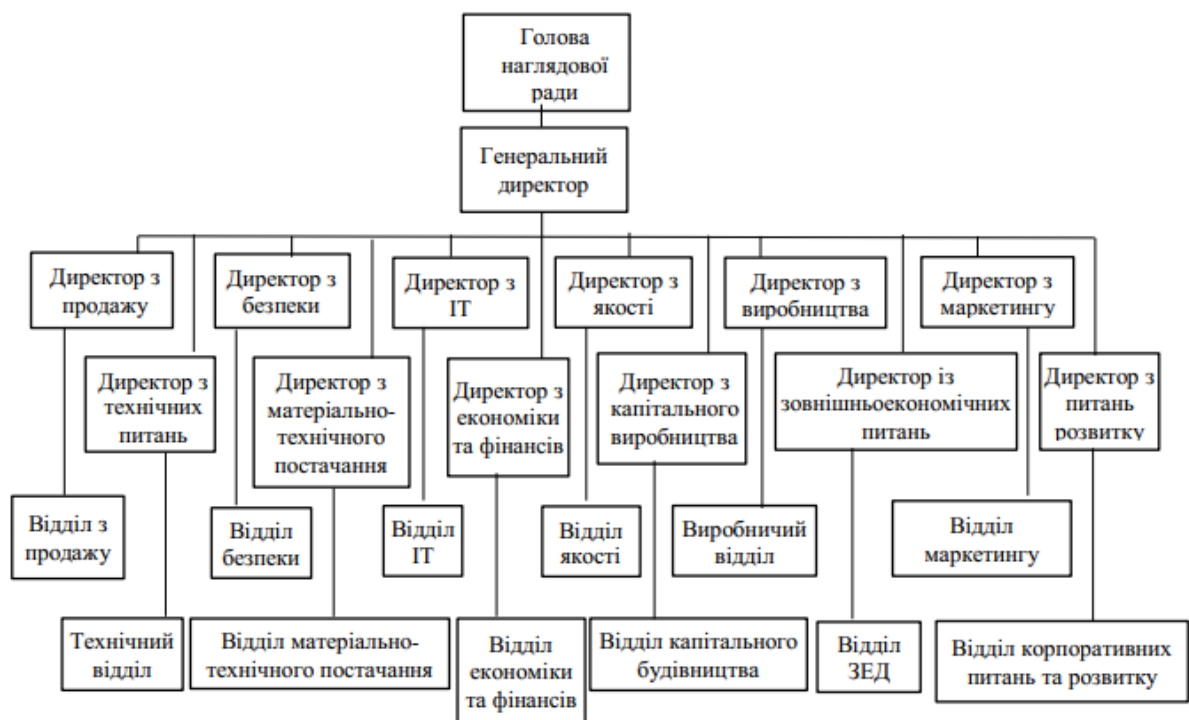

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління корпорації ПрАТ «Оболонь»

ПрАТ «Оболонь» - національна пивоварня в Україні зі 100% українським капіталом. Окрім своєї позиції на ринку пива, ПрАТ «Оболонь»

має портфель різних безалкогольних напоїв. Україна, Молдова, Білорусь та країни Балтії є основними ринками продукції корпорації. Галузь характеризується сильною конкуренцією та високим впливом цінового чинника на рішення про купівлю.

Основна сировина - ячмінь, цукор, хміль, рисове борошно, кукурудзяна нарізка, солод. Сировина закупається у виробників як на українському ринку, так і за кордоном.

Акціонерне товариство постійно реалізує програму модернізації, розширення виробництва, постійних капітальних вкладень.

Далі ми проаналізуємо фінансову звітність ПрАТ «Оболонь» за 2018-2021 роки на основі фінансової звітності підприємства (дод. Б-Е).

Найбільшу частку у структурі виробництва займає пиво (56,5%) (табл. 2.1). Далі - безалкогольні напої (33,83%) та мінеральна вода (6,40%). Слабоалкогольні напої - 2,08%. Сільське господарство - 0,10%, а переробка - 1,08%.

Також для наочності відобразимо графічно співвідношення випуску продукції ПрАТ «Оболонь» на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2. Структура виробництва продукції за видами ПрАТ «Оболонь»

Таблиця 2.1 - Динаміка реалізації основних видів продукції ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр

Вид продукції	Обсяг реалізації продукції, тис. грн.					Темп приросту, %			
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
Пиво	2843714	2708884	2853140	3097279	4482216	-4,75	5,32	8,55	44,71
Безалкогольні напої	748154	357877	371906	418627	465550	-52,17	3,92	12,56	11,20
Слабоалкогольні напої	260758	288297	301428	510516	577251	10,56	4,55	69,36	13,07
Мінеральна вода	308001	227273	184753	217681	273613	-26,22	-18,71	17,82	25,69
Інша реалізація	716071	1430518	1595803	1581030	2208870	99,77	11,55	-0,93	39,71
Послуги з доставки	408463	515049	455839	551125	856341	26,09	-11,5	20,9	55,38
Ретро-бонуси та маркетинг	206397	251103	298042	466832	201913	21,66	18,69	56,63	-56,75
Всього	5078764	5276795	5464827	5909426	8661928	3,89	3,56	8,13	46,57

Переглянувши реалізацію продукції ПрАТ «Оболонь» (табл.2.1.), можна стверджувати, що як у 2020-му (56%), так і в 2021-му р. (56,8%) продажі пива складають найбільшу частку інших продуктів компанії. Подібна ситуація спостерігалась і в попередні роки. Далі слідують безалкогольні напої (33,2%), мінеральна вода (6,6%), слабоалкогольні напої (2,1%), вторинна переробка (1,2%), а також продукція сільсько-господарського спрямування (0,1%). Крім того, варто відзначити, що спостерігається позитивна динаміка в темпах приросту відносно минулого 2020 р.

Таким чином, аналізуючи виробництво та реалізацію продукції на ПрАТ «Оболонь», варто зазначити, що підприємство має певний потенціал, і зосереджує увагу на окремих напрямках діяльності. А саме ПрАТ «Оболонь» сконцентрована на виробництві пива, яке складає 56,48% від загального обсягу виробництва компанії, і відповідно приносить найбільшу частку доходів ПрАТ «Оболонь» отримує від реалізації даної продукції.

Основним позитивним результатом діяльності ПрАТ «Оболонь» у звітному періоді є прибуток у розмірі 176 580 000 грн, що свідчить про збільшення виробництва та скороченням окремих витрат, про що зазначалось раніше.

При проведенні техніко-економічного аналізу діяльності ПрАТ «Оболонь» виконаємо наступні розрахунки та зробимо відповідні висновки (таблиця 2.2).

Обсяг реалізованої продукції у 2018 році склав 62312821 тис. грн. У 2019 р. даний обсяг зменшився майже на 2% і склав 61123111,00 грн. У 2020 р. маємо збільшення показника на 1,32%. У 2021 році відбулося зростання цього показника на 72,15%. Це дуже позитивний результат. А ось у 2022 році обсяг реалізованої продукції зменшився приблизно на 60%. Враховуючи негативний стан підприємства у 2022 році, загалом за весь

Таблиця 2.2 - Техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

№ з/п	Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відносне відхилення			
							2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
1	1	2	3	4	5	6	11	12	13	14
2	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	5 078 764	5 276 795	5 464 827	5 909 426	8661928	3,90	3,56	8,14	46,58
4	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	4 292 370	4 215 809	4 136 008	4 915 830	6030487	-1,78	-1,89	18,85	22,67
5	Витрати на 1 грн. реалізованої продукції грн./грн.	0,8452	0,7989	0,7568	0,8319	0,6962	-5,47	-5,27	9,91	-16,31
7	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	3867737	3611402	3352291	3857695	3602670	-5,27	-5,62	15,1	-6,62
10	Фондовіддача, тис. грн./тис. грн.	1,04	1,18	1,28	1,39	2,4	13,5	8,5	8,6	72,7
11	Фондомісткість, тис. грн./тис. грн.	0,96	0,84	0,78	0,55	0,42	-12,5	-7,1	-29,5	-23,6
12	Фондоозброєність, тис. грн./особу	1555,18	1142,85	1086,99	1245,22	1161,028	-4,1	-5,5	-3,7	-3,8
13	Кількість працівників, осіб	2487	2487	3084	3098	3103	27,06	-2,41	0,45	0,16
14	Виробіток 1 працівника тис. грн./особу	2152,93	2231,20	2357,56	2558,19	2791,47	-18,23	6,12	7,65	46,34
15	Витрати на оплату праці, тис. грн.	625102	626692	705528	728365	853060	0,25	12,58	3,24	17,12

Продовження таблиці 2.2

	1	2	3	4	5	6	11	12	13	14
16	Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн.	15800	16527	19064	19592	22910	4,60	15,35	2,77	16,94
17	Валовий прибуток, тис. грн.	786 393	1 060 986	1 328 819	993 596	2631441	34,92	25,24	-25,23	164,84
18	Матеріальні затрати, тис. грн.	8 251 758	6 184 910	8 244 727	4 147 689	3373782	-25,05	33,30	-49,69	-18,66
19	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	61 368 674	63 873 337	66 122 072	58191423,5	5483652,5	4,08	3,52	-11,99	-90,58
20	Чистий прибуток тис. грн.	-365 420	257 633	76 798	-111 966	1197966	-179,4	-73,53	-245,8	-1170
21	Чиста рентабельність продукції, %	-8,51	6,11	1,86	-2,28	19,87	-180,8	-73,02	-222,7	-972
22	Чиста рентабельність продажу, %	-7,20	4,88	1,41	-1,89	13,83	-176,4	-74,44	-234,8	-830
23	Рентабельність підприємства, %	15,81	13,03	6,80	-0,19	21,85	-47,83	-98,29	-265,7	-11454

аналізований період обсяг реалізованої продукції має тенденцію до зниження у складі -31,41%, що негативно впливає на господарську діяльність підприємства.

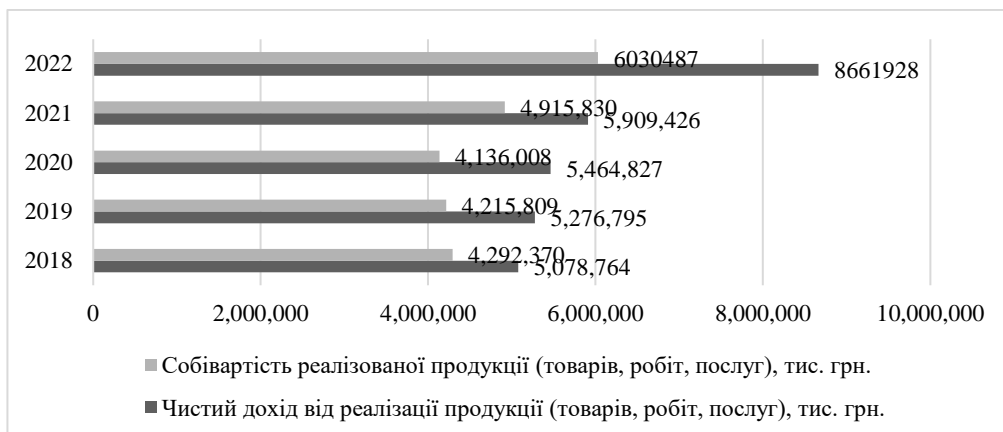

Рисунок 2.3 – Динаміка показників чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

Якщо подивитися на всі показники виробництва і прибутковості, то можна побачити, що у 2019 році та у 2022 році було спад виробництва і збиткова діяльність. У 2019 році були проблеми з логістикою, а у 2022 році.

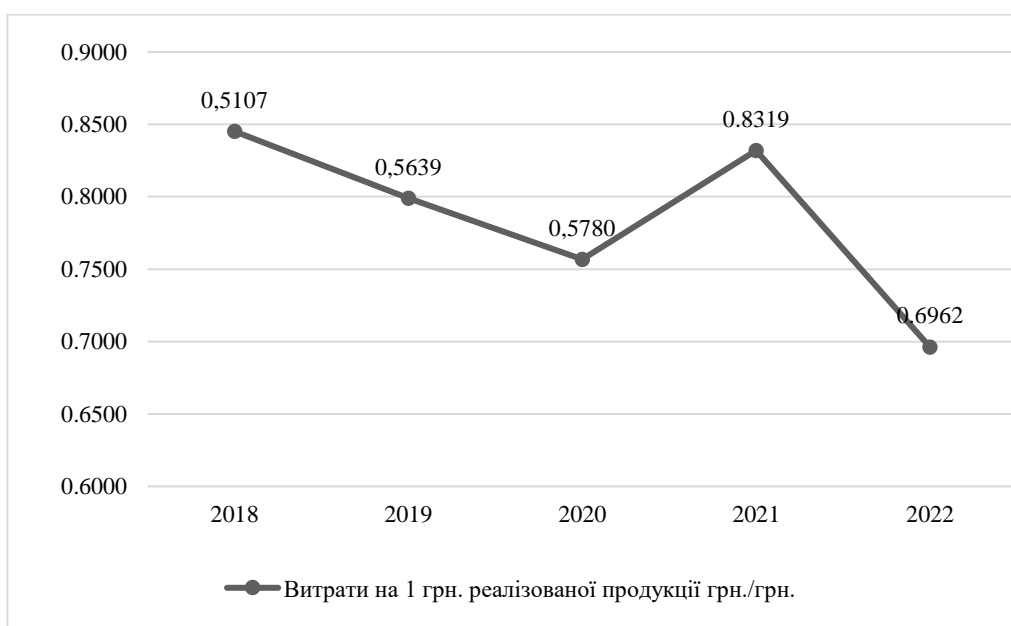

Рисунок 2.4 – Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

На протязі 2018 – 2021 рр. середньорічна вартість активів коливалася таким чином у 2019 році цей показник збільшився на 4,54% і досяг значення 97609394 тис. грн., а у 2020 році зменшився на 4,78% до 92946988 тис. грн. У 2021 році відбулося зростання цього показника на 4,44%, а у 2021 році спостерігаємо зниження вартості активів на 18,38%. Висновком є те, що до 2021 року підприємство мало позитивний вплив до господарської діяльності. Але у 2021 р. відбулось скорочення вартості активів у порівнянні із 2018 роком на 15,14% це є негативною тенденцією.

У 2018 р. середньорічна вартість основних засобів дорівнює 47081804 тис. грн. З 2018 – 2021 рр. значення зросло на 0,66%, 5,24% та 4,19% відповідно. За 2021 рік середньорічна вартість основних засобів знизилась на 31,75%.

Це означає, що ПрАТ «Оболонь» задовільним чином використовував у своєму складі обладнання з належною потужністю з 2018 по 2021 роки, а у 2021 році сталося часткове руйнування об'єктів основних засобів. Тому в подальшому треба буде використовувати всі резерви поліпшення формування та розподілу в цілому основних засобів.

У 2018 році собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) становить 54675902 тис. грн. У 2019 р. даний показник збільшився на 16,14%, а у 2020 р. зменшився на 7,33%. У 2021 році відбулося зростання цього показника на 26,7%, а у 2021 році знов зниження на 25,13%. Загалом за 2017 – 2021 рр. собівартість реалізованої продукції зросла на 2,11%. Такий коливальний вплив має підприємство за рахунок зниження прибутковості в минулих роках так, як у ПрАТ «Оболонь» є борг, який негайно треба покрити і при цьому залишити своє місце на ринку (рис. 2.1).

Середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу у 2018 р. становить 20763 особи. З 2019 р. по 2021 рік значення показника поступово зменшується: на 2,52%, 0,17%, 2,56% відповідно. Загалом за аналізований період дана чисельність знизилась на 8,79% (рис. 2.2). Фонд оплати праці штатних працівників у 2018 р. був 3422307 тис. грн. На протязі

аналізованого періоду цей показник зростав з причини інфляції. З 2017 по 2021 роки показник зростав на 26,46%, 2,9%, 4,74%, 2,31%.

За період 2017 – 2021 рр. фонд оплати праці збільшився на 39,46%, що виступає позитивним явищем (рис. 2.1).

У 2018 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) був 67963171 тис. грн. У 2019 році цей показник зменшився на 8,17%, а у 2020 році 1,74%, у 2021 році збільшення було більш суттєве на 72,13%. А у 2021р. спостерігається значне зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 59,92% і це негативна тенденція.

Фондовіддача у 2019-2020 роках зменшувалася відповідно на 2,28% і на 3,88%. А у 2021 році збільшилась на 65,32%. У 2021 році даний показник має характер у бік зниження на 41,47% і складає 1,2 грн / грн. Це значить, що у діяльності підприємства спостерігається низька ступінь ефективного використання основних засобів.

Фондоозброєність за період з 2018 року по 2021 рік зростала відповідно на 4,64%, 7,96%, 4,36%. Це є позитивною тенденцією для підприємства так, як підвищується продуктивність праці. Але у 2021 році ми бачимо падіння цього показника на 29,96%, як і всіх результативних показників у 2021 році.

У 2018 році чистий прибуток склав 9509163 тис. грн. У 2019 році чистий збиток був 2265232 тис. грн., тобто зменшився показник на 123,82%.

На протязі 2020-2021 років чистий прибуток збільшувався. А у 2022 році як і всі результативні показники зменшився. Підприємство мало збиток 23793036 тис. грн.

Рентабельність продукції у 2019 році зменшилася на 20,95%. У 2020-2021 роках спостерігаємо підвищення на 4,81% і 32,56% відповідно. У 2022 р. спостерігаємо спадне значення у складі 76,42%.

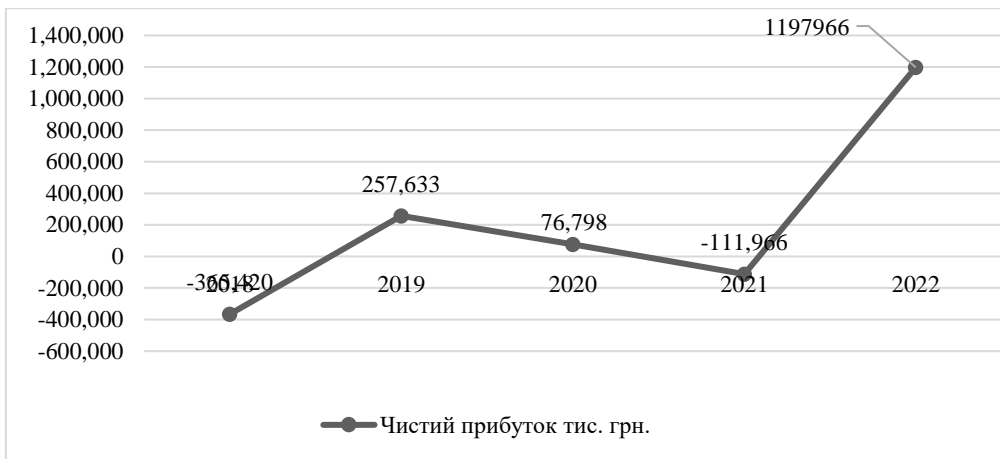

Рисунок 2.5 – Показники чистого прибутку ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

У 2018 році рентабельність підприємства становила 11,78% . У 2019 році значення показника знизилося на 15,72%. У 2020-2021 роках можна спостерігати збільшення цього показника на 4,77% та на 35,11% відповідно. У 2022 році ми бачимо зниження показника на 65,99% у порівнянні з 2021 роком. Загалом за аналізований період рентабельність підприємства за 2018-2022 роки зменшилася на 41,8%.

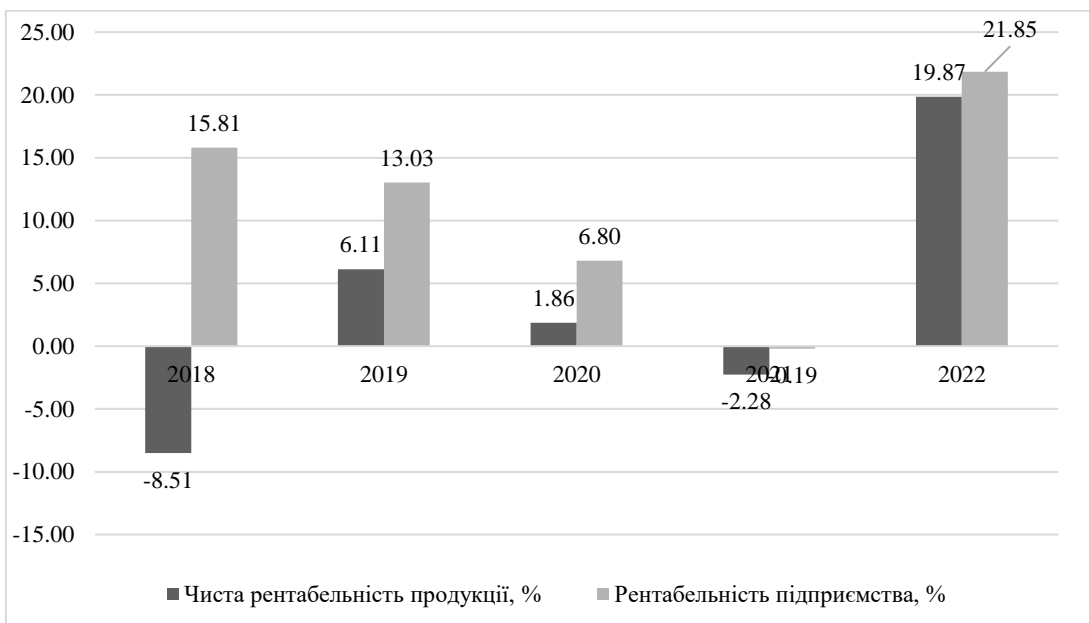

Рисунок 2.6 – Показники чистої рентабельності продукції та рентабельності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

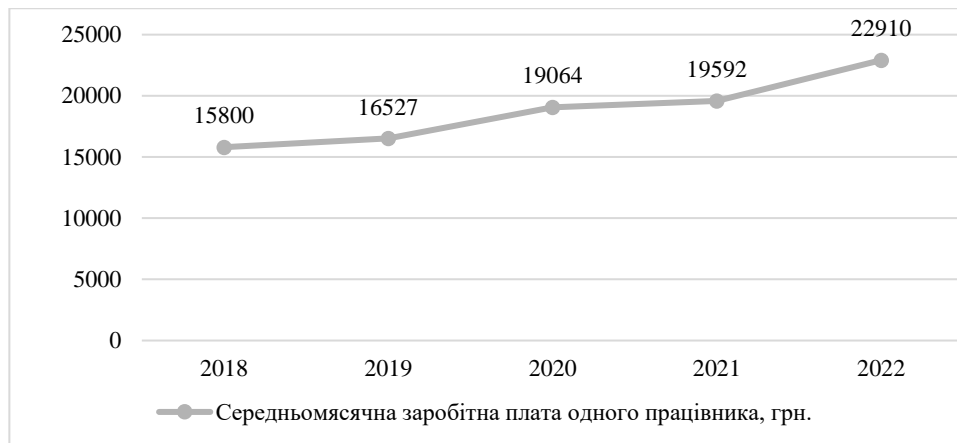

Рисунок 2.6 – Показники середньомісячної заробітної плати одного працівника підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

Отже, проаналізувавши основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Оболонь» за 2017 – 2021 роки зробимо наступні висновки.

Підприємницька діяльність комбінату носить нестабільний рівень ефективності. Так, у 2020-2021 роках спостерігалася позитивна тенденція, збільшення результативних показників, то у 2019 році та у 2021 році діяльність була збитковою.

Ліквідність Балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких в гроші відповідає строку погашення платіжних зобов'язань.

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються умови: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$, $A4 \leq П4$.

Аналіз фінансової звітності проведемо за формами №1, №2, №3, №4, №5 за 2017-2021 роки (Додаток Б - Е). Розрахунки занесемо до таблиці 2.3.

Для 2017 року $A1 < П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$

Для 2018 року $A1 < П1$, $A2 > П2$, $A3 < П3$, $A4 > П4$

Для 2019 року $A1 < П1$, $A2 > П2$, $A3 < П3$, $A4 < П4$

Для 2020 року $A1 < П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$

Для 2021 року $A1 < П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$

Таблиця 2.3 - Аналіз ліквідності балансу підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр

Аналіз ліквідеості балансу підприємства ПрАТ "Оболонь"																	
№ з/п	А	2018 р.	2019 р	2020 р.	2021	2022	П	2018 р.	2019 р	2020 р.	2021	2022	Платіжний надлишок або нестача				
													2018 р.	2019 р	2020 р.	2021	2022
1	А ₁	11660	61841	12256	125023	5612	П ₁	237695	219646	201905	407089	283569	-236529	-19028	-18964	-405839	-283008
2	А ₂	364248	430446	379681	480932	251099	П ₂	0	0	0	0	0	3642	430446	379681	480932	251099
3	А ₃	16039	16827	10209	13119	12621	П ₃	19158	35121	40277	32988	20814	-3118	-18293	-30067	-198691	-81927
4	А ₄	182233	215801	211624	213366	190877	П ₄	306825	408926	371590	268590	150775	-124592	-19312	-15996	-552240	401021
Баланс	х	563679	663694	613772	708668	455159	х	563679	663694	613772	708668	455159	-	-	-	-	-

За даними табл. 2.3 можна зробити висновок, що за 2018-2022рр. підприємство не є абсолютно ліквідним, так як не виконується перша нерівність, тобто у підприємства не достатньо грошових коштів для розрахунку за своїми поточними зобов'язаннями.

За 2019-2020 роки не виконується також третя нерівність, тобто запаси не покривають довгострокові зобов'язання, але за весь аналізований період обов'язкова умова, $A_4 < P_4$ виконується, тобто ПрАТ «Оболонь» є ліквідним та платоспроможним підприємством.

Першим етапом нашого дослідження фінансового стану ПрАТ «Оболонь» є вивчення показників ліквідності, що характеризують можливість своєчасного та повного розрахунку по зобов'язаннях перед контрагентами.

Проведемо оцінку ліквідності підприємства, результати розрахунків коефіцієнтів занесемо до таблиці 2.5.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів та показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю короткострокових зобов'язань. Значення цього показника. Це свідчить про зменшення питомої ваги власного капіталу в загальній сумі валюти балансу, а отже відбувається збільшення залежності підприємства від позикових коштів, що є негативною тенденцією в діяльності підприємства. Не зважаючи на це коефіцієнт автономії має значення більше свого нормативного, що свідчить про достатню автономність підприємства.

На кінець 2021р. значення коефіцієнту збільшилось на 0,6 і склало 0,71. А у 2022 році цей показник дуже спадає до значення 0,07. Тобто дуже збільшується залежність від позикового капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності за даний період має протилежну тенденцію та на кінець 2020 р. його значення збільшилось на 0,2 в порівнянні з 2018 роком і склало 1,54. А у 2021 році цей коефіцієнт зменшився на 0,13 бо збільшилася частка власного капіталу у фінансуванні. У 2022 році навпаки

Таблиця 2.4 – Показники оцінки фінансового стану ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр

№ з/п	Показники	Норм. Знач	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
								2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,54	0,62	0,61	0,38	0,33	0,072	-0,011	-0,23	-0,05
2	Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	1,84	1,62	1,65	2,64	3,02	-0,214	0,029	0,99	0,38
3	Маневреність робочого капіталу	за планом	0,10	0,06	0,04	0,12	-0,50	-0,039	-0,019	0,08	-0,62
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	>0,5	0,47	0,56	0,54	0,33	-0,13	0,090	-0,019	-0,21	-0,46
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	1,19	1,61	1,53	0,61	0,50	0,411	-0,071	-0,92	-0,11
6	Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	-	0,84	0,62	0,65	1,64	2,02	-0,214	0,029	0,99	0,38
7	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,58	0,67	0,67	0,43	0,38	0,091	0,002	-0,25	-0,05
8	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,46	0,38	0,39	0,62	0,67	-0,072	0,011	0,23	0,05
9	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	<1	0,11	0,16	0,19	0,15	0,11	0,058	0,028	-0,04	-0,05

Продовження таблиці 2.4.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	-	0,06	0,08	0,10	0,11	0,12	0,020	0,019	0,01	0,01
11	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	>0,1	0,33	0,43	0,40	0,11	-0,15	0,105	-0,033	-0,29	-0,26
12	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	<0,2	0,07	0,14	0,17	0,075	0,068	0,063	0,028	-0,09	-0,01
13	Коефіцієнт поточних зобов'язань	>0,5	0,93	0,86	0,83	0,925	0,932	-0,063	-0,028	0,09	0,01
14	Коефіцієнт страхування бізнесу	>0,2	0,0026	0,0022	0,0023	0,0020	0,0032	-0,00038	0,00018	0,00	0,00
15	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	>0,2	10,26	17,19	25,43	8,61	-1,99	6,925	8,240	-16,82	-10,61

Таблиця 2. 5 – Аналіз ділової активності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
							2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	Коефіцієнт оборотності активів	0,50	0,46	0,38	0,78	0,24	-0,04	-0,09	0,41	-0,55
2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,78	0,69	0,57	1,15	0,36	-0,09	-0,12	0,59	-0,79
3	Коефіцієнт оборотності запасів	21,49	20,87	22,75	57,21	13,89	-0,62	1,88	34,45	-43,31
4	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,96	0,80	0,62	1,62	0,66	-0,16	-0,18	1,00	-0,96
5	Коефіцієнт оборотності коштів в розрахунках (дебіторської заборгованості)	0,81	0,72	0,59	1,20	0,38	-0,10	-0,12	0,61	-0,83
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,15	1,25	1,14	1,70	0,40	0,09	-0,10	0,56	-1,30
7	Коефіцієнт завантаженості активів	1,99	2,16	2,65	1,28	4,21	0,17	0,50	-1,38	2,93
8	Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	1,29	1,46	1,77	0,87	2,75	0,17	0,31	-0,90	1,88
9	Коефіцієнт завантаженості власного капіталу	1,05	1,26	1,62	0,62	1,52	0,21	0,36	-1,00	0,90

Продовження таблиці 2.5.

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
							2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
10	Період обороту активів	716,29	775,92	955,56	459,38	1514,20	59,63	179,64	-496,18	1054,81
11	Період обороту дебіторської заборгованості (К1)	443,33	502,33	605,92	298,94	952,36	59,01	103,59	-306,99	653,42
12	Період обороту запасів (К2)	16,75	17,25	15,82	6,29	25,91	0,50	-1,43	-9,53	19,62
13	Період обороту кредиторської заборгованості (К3)	311,87	289,12	315,33	211,55	898,58	-22,74	26,20	-103,78	687,03
14	Фінансовий цикл	148,21	230,46	306,42	93,68	79,69	82,25	75,96	-212,74	-13,99202

залежність від позикового капіталу збільшилася на 13,74 і досягла значення 15,15. Це є негативним показником.

Це говорить про недостатність ліквідних активів, підприємство не може негайно погасити поточні зобов'язання. На протязі всіх років цей показник зменшується, що є негативною тенденцією. Але це зменшення коефіцієнта швидкої ліквідності можна пояснити інфляційними процесами в країні, тому підприємству краще зменшувати частку грошових коштів в активах, так як гроші знецінюються в першу чергу.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотним коштом показує, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних коштів підприємства. Цей коефіцієнт має достатні значення у 2018 та 2021 роках. А у 2019 і у 2020 роках дуже низькі значення. Тобто недостатньо власних коштів підприємства.

Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат власними оборотними коштами визначає, яка частина матеріальних запасів фінансується за рахунок власних коштів підприємства. Найкращі показники були у 2018 році та у 2021 році, більше 0,5. У 2019, 2020, 2021 роках цей коефіцієнт мав дуже низьке значення. Значить власних оборотних коштів недостатньо для прибуткової діяльності.

Визначимо тип фінансової стійкості підприємства.

На основі даних таблиці можна зробити висновок, що за 2018-2022 рр. тип фінансової стійкості ПрАТ «Оболонь» є нормальним, тобто у підприємства не достатньо власних оборотних коштів для фінансування своєї діяльності, а фінансування здійснюється за рахунок довгострокових та поточних зобов'язань. На кінець 2020р. ситуація покращилась і до кінця 2021р. тип фінансової стійкості характеризується, як абсолютно стійкий.

Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства передбачає розрахунок показників, наведених в табл. 2.3.

За 2019р. та за 2020 роки відбулося зменшення коефіцієнта автономії і його значення на кінець 2020р склало 0,65.

Це свідчить про зменшення питомої ваги власного капіталу в загальній сумі валюти балансу, а отже відбувається збільшення залежності підприємства від позикових коштів, що є негативною тенденцією в діяльності підприємства. Не зважаючи на це коефіцієнт автономії має значення більше свого нормативного, що свідчить про достатню автономність підприємства.

ПрАТ «Оболонь» є недостатньо ліквідним підприємством, що нам демонструють розраховані показники ліквідності. Їх значення занадто відхиляються від нормативних, це, безумовно, негативна подія.

Прослідковується позитивна динаміка за всіма показникам ліквідності, тобто ПрАТ «Оболонь» починає розвивати здатність перетворювати активи в інструменти погашення короткострокових зобов'язань

По-друге, потрібно оцінити платоспроможність ПрАТ «Оболонь». Іншими словами, ми проаналізуємо готовність ПрАТ «Оболонь» до несподіваних змін на ринку (табл. 2.5)

Більшість показників у 2021 році відхиляються від нормативних значень за роками, тому компанія має низьку фінансову незалежність, але слід зазначити, що компанія не має ризику банкрутства в довгостроковій перспективі, оскільки має достатній запас стабільності.

Слід зазначити, що сукупні та власні ресурси підприємства мають низьку ефективність використання, незважаючи на зростання ефективності у проаналізованому періоді.

Підприємству в першу чергу необхідно зосередитися на підвищенні прибутковості діяльності, що в свою чергу позитивно вплине на ефективність використання власних та загальних коштів.

По-третє, оцінимо ділову активність ПрАТ «Оболонь», тобто швидкість обороту його коштів (табл. 2.5).

З даних таблиці 2.5 бачимо, що більшість показників ділової активності мають тенденцію до зростання в 2021 р. у порівнянні з попередніми роками. В 2022 р. оборотність активів зменшилась, що не є позитивним явищем.

Основні засоби також використовують недостатньо ефективно,

відповідно до отриманого значення коефіцієнта оборотності основних засобів (1,28).

Знизилась і швидкість обороту вкладеного капіталу.

І останнім, оцінимо рентабельність ПрАТ «Оболонь», тобто якісний і кількісний показник ефективності діяльності підприємства (табл. 2.5).

Згідно отриманих в табл. 2.5 даних, можна зробити наступні висновки, що за три роки поспіль (2018-2022 рр.) всі показники мали від'ємне значення, що ніяк не може говорити про те, що ПрАТ «Оболонь» в цілому було рентабельним підприємством.

Однак, варто відзначити, що в 2022 р. активи ПрАТ «Оболонь» почали використовуватись більш ефективно: всі показники рентабельності продемонстрували позитивні результати.

2.2. Встановлення впливу чинників на прибуток підприємства ПрАТ «Оболонь».

Для проведення аналізу ефективності діяльності підприємства, потрібно зробити аналіз динаміки фінансових результатів за 2018-2022 рр., розрахунки представлені у табл. 2.6.

Аналізуючи динаміку фінансових результатів за 2019-2021 рр. можна зробити наступні висновки: чистий дохід від реалізації продукції у 2020 р. порівняно з 2019 р. знизився з 3641996 тис. грн. до 3524945 тис. грн., тобто на 117051 тис. грн., проте зріс у 2021 р. на 1438287 тис. грн. і сягнув 4963232 тис. грн. Щодо витрат: адміністративні витрати мають тенденцію до зростання, як і фінансові витрати, зросли витрати на збут у 2021 р. порівняно із попередніми. В цілому доходи не покривають усіх витрат, тому у підприємства є поточна кредиторська заборгованість. Отже, підприємство працювало зі збитком за аналізовані роки.

Таблиця 2. 6 – Динаміка фінансових результатів діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018 -2022рр

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення							
						2019/2018 рр.		2020/2019 рр.		2021/2020		2022/2021	
						+/-	%	+/-	%	+/-	%	+/-	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Чистий дохід від реалізації продукції	5 078 764	5 276 795	5 464 827	5 986 592	8649174	198 031	3,90	188 032	3,56	444599	8,14	2662582	44,1
Собівартість реалізованої продукції	4 292 370	4 215 809	4 136 008	4 877463	5751536	-76 561	-1,78	-79 801	-1,89	779 822	18,85	874073	17,9
Валовий прибуток (збиток)	786 393	1 060 986	1 328 819	1109129	2897638	274 593	34,92	267 833	25,24	-335 223	-25,23	1788509	61,2
Інші операційні доходи	85 301	72 875	71 166	128230	19467	-12426	-14,57	-1709	-2,35	-12908	-18,14	-108763	-15,2
Адміністративні витрати	303 955	257 241	277 185	423695	470629	-46714	-15,37	19944	7,75	48239	17,4	46934	11,1
Витрати на збут	675 489	566 743	614 887	790218	684010	-108746	-16,1	48144	8,49	59645	9,7	-106208	-13,4
Інші операційні витрати	20 451	9 919	13 049	18439	53606	-10532	-51,5	3130	31,55	19393	148,0	35167	90,7
Фінансовий результат від операційної діяльності	-128 200	299 958	494 864	5007	1708860	428158	334	194906	64,97	-475408	-96,1	1703853	339

Продовження таблиці 2. 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Фінансовий результат до оподаткування	-325 802	224 804	113 936	-150590	1434795	550606	169	-110868	-49,3	-248214	-217	1585385	1052
Витрати (дохід) з податку на прибуток	39 618	65 347	37 138	19769	-320114	25729	64,94	-28209	-43,2	-14826	-39,9	-339883	-1719
Чистий прибуток (збиток)	-365 420	290 151	76 798	-130 821	1114681	655571	179,4	-213353	-73,5	-188764	-245	1245502	952

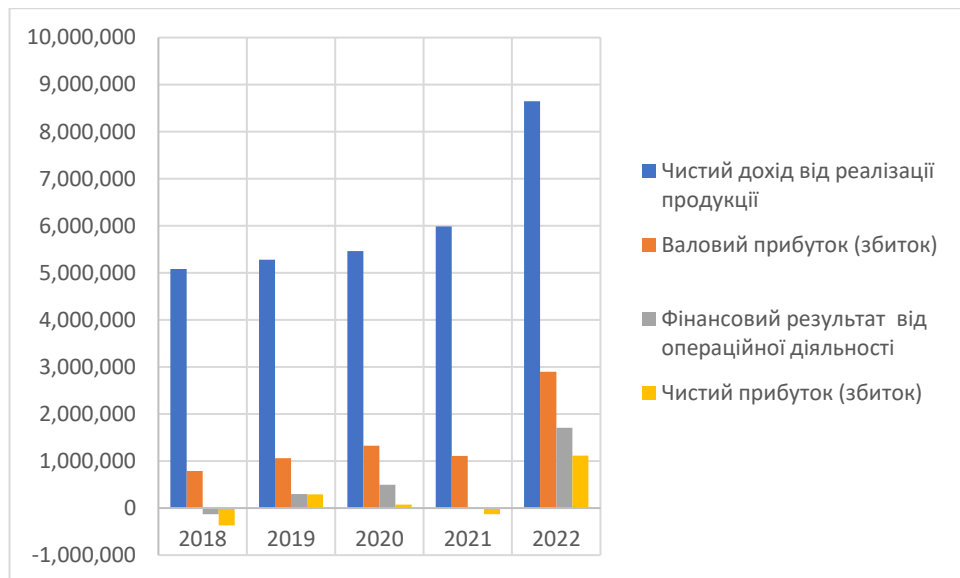

Рисунок 2.7 – Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр.

З даної таблиці бачимо, що найбільш суттєвий негативний вплив на рівень фінансових результатів ПрАТ «Оболонь» у 2022 році мають наступні статті витрат:

- 1) адміністративні витрати (зросли на 11,1%);
- 2) витрати на збут (зменшилися на 13,4%);
- 3) інші операційні витрати (зросли на 90%).

Крім того, варто відзначити, що в 2022 р., незважаючи на зростання собівартості виробництва продукцію (на 17,9%), ПрАТ «Оболонь» також отримало виручки на 44% (2662582 тис. грн.) більше, ніж в попередньому році. Також слід відмітити, що витрати на збут зменшилися на 13% (106208 тис. грн.), що мало також позитивний вплив. На ПрАТ «Оболонь» прибуток формується за рахунок реалізації продукції, яку воно виробляє (пиво, слабоалкогольні напої, мінеральні води, промислова продукція тощо).

Проаналізувавши вплив різного виду витрат на валовий прибуток підприємства можна зробити висновок, що найбільший вплив здійснюють витрати на збут. Коефіцієнт кореляції дорівнює 0,7785.

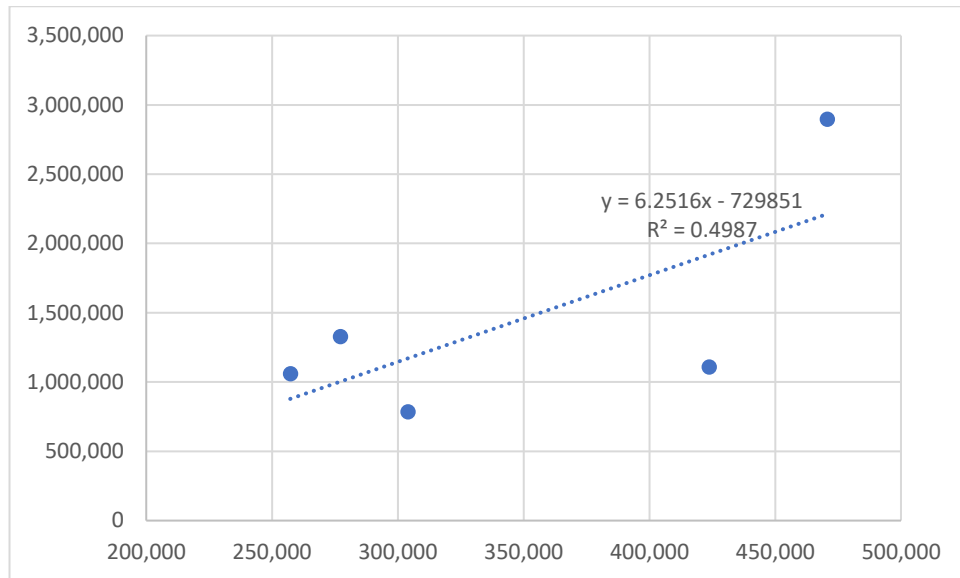

Рисунок 2.8 – Кореляційно-регресійна залежність валового прибутку від адміністративних витрат за 2018-2022 роки.

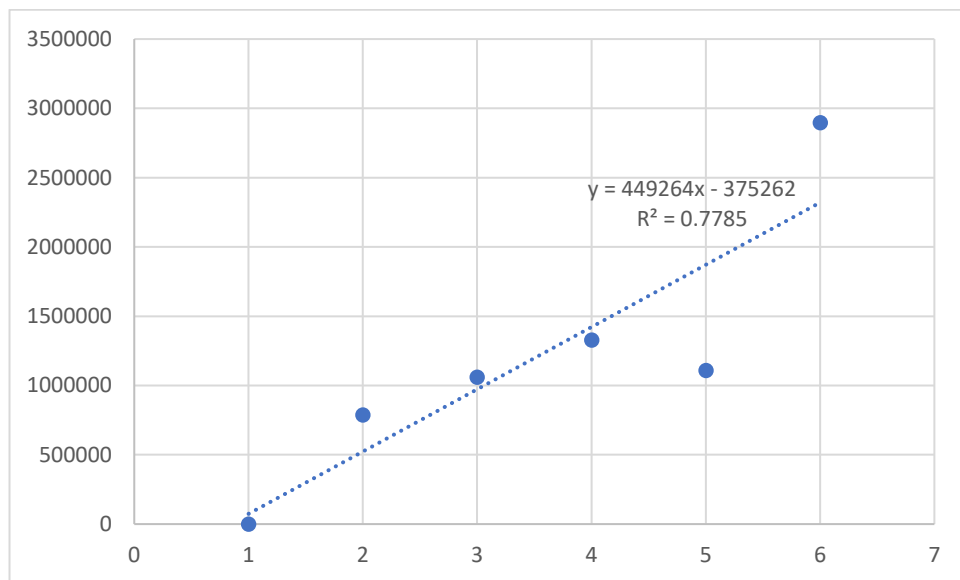

Рисунок 2.9 - Кореляційно-регресійна залежність валового прибутку від витрат на збут за 2018-2022 роки.

Простежимо за динамікою рентабельності, щоб більш об'єктивно оцінити прибутковість на ПрАТ «Оболонь» в таблиці 2.7.

Також для наочності відобразимо динаміку рентабельності ПрАТ «Оболонь» за період 2018-2022 рр. графічно на рисунку 2.10.

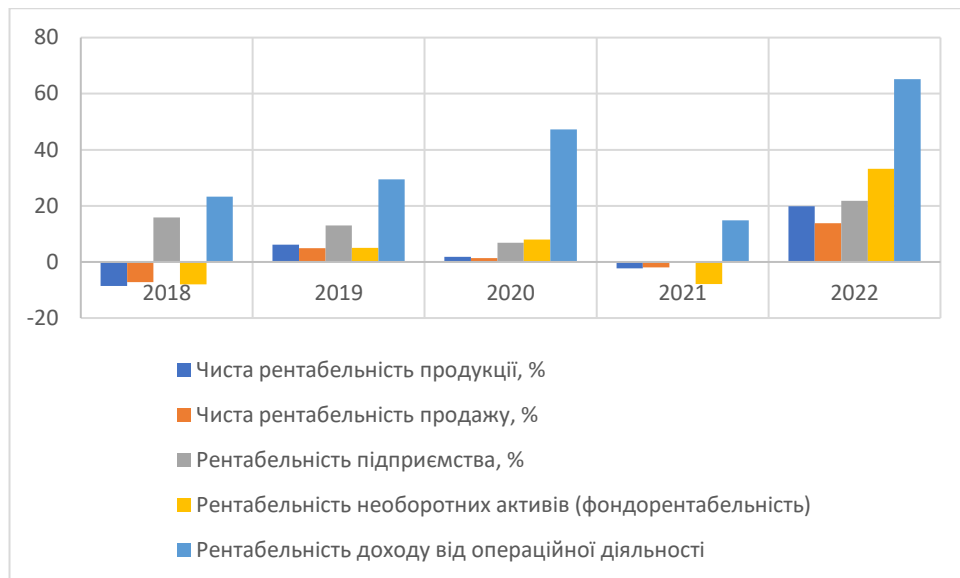

Рисунок 2.10 - Динаміка рентабельності ПрАТ «Оболонь» за період 2018-2022 рр.

Як бачимо показники рентабельності продукції нестабільні. Мінімальні значення були у 2018 та у 2021 роках, коли були чисті збитки. Але спостерігаємо позитивну тенденцію до росту показників рентабельності у 2022р відповідно до 2021р, більше 22%. Така ж тенденція щодо показників рентабельності продажу : у 2022 році зростання пошти на 16%; рентабельність необоротних активів зросла на 41%; рентабельність підприємства зросла на 22%; рентабельність доходу від операційної діяльності зросла на 50%

Отримання прибутку в звітному 2022 р. позитивно сказалося на рентабельності діяльності, про що свідчать дані таблиці 2.7. Усі показники мають тенденцію до покращення. Відповідно до оцінки динаміки змін показників рентабельності слід зробити висновок про позитивні зміни в політиці управління прибутковістю ПрАТ «Оболонь». Прибуток - головний позитивний результат діяльності ПрАТ «Оболонь» за звітний період, який підприємство одержало в розмірі 1114681 тис. грн. (зростання відносно 2021 р. на 952%), це в свою чергу вказує на збільшення виробництва та зниження витрат на збут, витрат з податку на прибуток. .

Таблиця 2. 7 – Показники рентабельності підприємства ПрАТ «Оболонь» за 2018-2022рр

№ з/п	Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення (+/-)			
							2019/2018	2020/2019	2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Чиста рентабельність продукції, %	-8,51	6,11	1,86	-2,28	19,87	14,62	-4,25	-4,134	22,143
2	Чиста рентабельність продажу, %	-7,20	4,88	1,41	-1,89	13,83	12,08	-3,48	-3,300	15,725
3	Рентабельність підприємства, %	15,81	13,03	6,80	-0,19	21,85	-2,78	-6,23	-6,989	22,039
4	Рентабельність необоротних активів (фондорентабельність)	-8,0	5,0	8,0	-7,9	33,25	-23,58	120,62	-163,19	41,15
5	Рентабельність доходу від операційної діяльності	23,25	29,43	47,29	14,81	65,22	6,18	17,86	-32,48	50,41

Зростання чистого прибутку підприємства відбувається за рахунок операційної діяльності ПрАТ «Оболонь». У цілому, дана тенденція говорить про те, що підприємство почало проводити успішну стратегію управління прибутком, яка дійсно покращує результативність діяльності компанії.

2.3. Факторний аналіз впливу показників на прибуток підприємства ПрАТ «Оболонь».

Основну частину прибутку підприємства одержують від реалізації продукції і послуг. Прибуток від реалізації продукції в цілому по підприємству залежить від чотирьох факторів першого рівня співвідпорядкованості: обсягу реалізації продукції ($VP\Pi$); його структури ($ПВi$); собівартості ($Сi$); і рівня середньореалізаційних цін ($Цi$).

Розрахунок впливу цих факторів на суму прибутку за 2018 – 2019 рр. можна визначити за методом ланцюгової підстановки.

Розрахуємо факторний аналіз прибутку від реалізації продукції на 2018 – 2019 рр.

1. Знайдемо суму прибутку при фактичному обсязі продажів і базовій величині решти факторів. Для цього слід розрахувати індекс обсягу реалізації продукції ($I_{VP\Pi}$)

$$I_{VP\Pi} = \frac{5276795}{5078764} = 1,03$$

Якби не змінилася величина решти факторів, сума прибутку становила:

$$П_{ум.1} = 786394 * 1,03 = 809985,82 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Визначимо суму прибутку при фактичному обсязі і структурі реалізованої продукції, але при базовому рівні собівартості і базовому рівні цін. Для цього необхідно від умовної суми чистого доходу відняти умовну суму витрат

$$П_{ум.2} = 5\,100\,779,5 - 4\,354\,089,5 = 746690 \text{ (тис. грн.)}$$

Таблиця 2.8 - Вихідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Показник	2018 р., тис грн.	Дані базового періоду, перераховані на обсяг продажів звітного періоду, тис. грн.	2019 р., тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (<i>ЧД</i>)	5 078 764	5 100 779,5	5 276 795
Повна собівартість реалізованої продукції (<i>В</i>)	4 292 370	4 354 089,5	4 215 809
Прибуток від реалізації продукції (<i>П</i>)	786394	746690	1060986

3. Підрахуємо, скільки прибутку могло б одержати підприємство при фактичному обсязі реалізації, структурі і цінах, але при базовому рівні собівартості продукції. Для цього від фактичної суми чистого доходу слід відняти умовну суму витрат

$$П_{ум.3} = 5\,276\,795 - 4\,354\,089,5 = 922\,705,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Заданими табл. 2.8 можна встановити, як змінилася сума прибутку за рахунок кожного фактора.

Таблиця 2.9 - Розрахунок впливу факторів першого рівня на зміну суми прибутку від реалізації продукції

Показник	Порядок розрахунку	Сума прибутку, тис. грн.
P_0	$ЧД_0 - B_0$	786394
$P_{ум.1}$	$P_0 - I_{ВРП}$	809985,82
$P_{ум.2}$	$ЧД_{ум.} - B_{ум.}$	746690
$P_{ум.3}$	$ЧД_1 - B_{ум.}$	922705,5
P_1	$ЧД_1 - B_1$	1060986

Зміна суми прибутку за рахунок:

- 1) Обсягу реалізації продукції

$$\Delta I_{ВРП} = 809985,82 - 786394 = 23591,82 \text{ (тис. грн.)}$$

- 2) Структури товарної продукції

$$\Delta ПСТР = 746690 - 809985,82 = -63295,82 \text{ (тис. грн.)}$$

- 3) Середніх цін реалізації

$$\Delta ПЦ = 922705,5 - 746690 = 176015,5 \text{ (тис. грн.)}$$

4) Собівартості реалізованої продукції

$$\Delta ПС = 1060986 - 922705,5 = 138280,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Перевірка:

$$\Delta ПЗАГ = 1060986 - 786394 = 274592 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\Delta ПЗАГ = \Delta ПВРП + \Delta ПСТР + \Delta ПЦ + \Delta ПС = 274592 \text{ (тис. грн.)}$$

Таким чином на підприємстві за 2019 рр. сума прибутку зростає переважно за рахунок збільшення середніх цін реалізації і яка склала 176015,5 тис. грн. Також на збільшення прибутку вплинуло і підвищення собівартості продукції, яке збільшило його на 138280,5 тис. грн. Також на збільшення прибутку вплинула і зміна обсягу продукції, яка збільшила його на 23591,82 тис. грн. Зміна структури товарної продукції негативно вплинула на величину прибутку і склала 63295,82 тис. грн. У зв'язку з підвищенням собівартості продукції сума прибутку зменшилась на 1066354,8 тис. грн.

Розрахуємо факторний аналіз прибутку від реалізації продукції на 2019 – 2020 рр.

Таблиця 2.10 - Вихідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Показник	2019р., тис. грн.	Дані базового періоду, перераховані на обсяг продажів звітного періоду, тис. грн.	2020р., тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (ЧД)	5 276 795	5310111	5 464 827
Повна собівартість реалізованої продукції (В)	4 215 809	4375908,5	4 136 008
Прибуток від реалізації продукції (П)	1 060 986	934202,5	1 328 819

1. Знайдемо суму прибутку при фактичному обсязі продажів і базовій величині решти факторів. Для цього слід розрахувати індекс обсягу реалізації продукції ($I_{ВРП}$)

$$I_{ВРП} = \frac{5464827}{5276795} = 1,03$$

Якби не змінилася величина решти факторів, сума прибутку склала б:

$$\text{Пум.1} = 1\,060\,986 * 1,03 = 1\,092\,815,58 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Визначимо суму прибутку при фактичному обсязі і структурі реалізованої продукції, але при базовому рівні собівартості і базовому рівні цін. Для цього необхідно від умовної суми чистого доходу відняти умовну суму витрат

$$\text{Пум.2} = 5310111 - 4375908,5 = 934202,5 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Підрахуємо, скільки прибутку могло б одержати підприємство при фактичному обсязі реалізації, структурі і цінах, але при базовому рівні собівартості продукції. Для цього від фактичної суми чистого доходу слід відняти умовну суму витрат

$$\text{Пум.3} = 5\,464\,827 - 4375908,5 = 1088918,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Заданими табл. 2.10 можна встановити, як змінилася сума прибутку за рахунок кожного фактору.

Таблиця 2.11 - Розрахунок впливу факторів першого рівня на зміну суми прибутку від реалізації продукції

Показник	Порядок розрахунку	Сума прибутку, тис. грн.
P_0	$ЧД_0 - B_0$	1 060 986
$P_{ум.1}$	$P_0 - I_{VPP}$	1092815,58
$P_{ум.2}$	$ЧД_{ум.} - B_{ум.}$	934202,5
$P_{ум.3}$	$ЧД_1 - B_{ум}$	1088918,5
P_1	$ЧД_1 - B_1$	1 328 819

Зміна суми прибутку за рахунок:

1) Обсягу реалізації продукції:

$$\Delta П_{VPP} = 1092815,58 - 1\,060\,986 = 31829,58 \text{ (тис. грн.)}$$

2) Структури товарної продукції:

$$\Delta П_{СТР} = 934202,5 - 1092815,58 = -158613,08 \text{ (тис. грн.)}$$

3) Середніх цін реалізації:

$$\Delta П_{Ц} = 1088918,5 - 934202,5 = 154716 \text{ (тис. грн.)}$$

4) Собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta П_{С} = 1328819 - 1088918,5 = 239900,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Перевірка:

$$\Delta\Pi_{3AГ} = 1328819 - 1\,060\,986 = 267833 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\Delta\Pi_{3AГ} = \Delta\Pi_{VP\Pi} + \Delta\Pi_{CTP} + \Delta\Pi_{Ц} + \Delta\Pi_{C} = 267833 \text{ (тис. грн.)}$$

Таким чином на підприємстві за 2020 рр. сума прибутку збільшилася переважно за рахунок зниження собівартості реалізованої продукції (на 239900,5 тис. грн), також за рахунок збільшення середніх цін реалізації (на 154716 тис. грн.) і збільшення обсягу реалізації (на 31829,58 тис. грн.). Зміна структури товарної продукції зменшила прибуток на 158613,08 тис. грн.

В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив зниження собівартості реалізованої продукції у 2020 р. переважив вплив інших факторів на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив збільшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції.

Розрахуємо факторний аналіз прибутку від реалізації продукції на 2020 – 2021 рр.

Таблиця 2.12 - Вихідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Показник	2020р., тис. грн.	Дані базового періоду, перераховані на обсяг продажів звітного періоду, тис. грн.	2021р., тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (ЧД)	5 464 827	5525709,5	5 986 592
Повна собівартість реалізованої продукції (В)	4 136 008	4306735,5	4 877463
Прибуток від реалізації продукції (П)	1 328 819	1218974	1109129

1. Знайдемо суму прибутку при фактичному обсязі продажів і базовій величині решти факторів. Для цього слід розрахувати індекс обсягу реалізації продукції ($I_{VP\Pi}$)

$$I_{VP\Pi} = \frac{5\,986\,592}{5\,464\,827} = 1,09$$

Якби не змінилася величина решти факторів, сума прибутку склала б:

$$\text{Пум.1} = 1\,328\,819 * 1,09 = 1448412,71 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Визначимо суму прибутку при фактичному обсязі і структурі реалізованої продукції, але при базовому рівні собівартості і базовому рівні цін. Для цього необхідно від умовної суми чистого доходу відняти умовну суму витрат:

$$Пум.2 = 5525709,5 - 4306735,5 = 1218974 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Підрахуємо, скільки прибутку могло б одержати підприємство при фактичному обсязі реалізації, структурі і цінах, але при базовому рівні собівартості продукції. Для цього від фактичної суми чистого доходу слід відняти умовну суму витрат:

$$Пум.3 = 5\,986\,592 - 4306735,5 = 1679856,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Заданими табл. 2.13 можна встановити, як змінилася сума прибутку за рахунок кожного фактору.

Таблиця 2.13 - Розрахунок впливу факторів першого рівня на зміну суми прибутку від реалізації продукції

Показник	Порядок розрахунку	Сума прибутку, тис. грн.
P_0	$ЧД_0 - B_0$	1 328 819
$P_{ум.1}$	$P_0 - I_{VPP}$	1448412,71
$P_{ум.2}$	$ЧД_{ум.} - B_{ум.}$	1218974
$P_{ум.3}$	$ЧД_1 - B_{ум.}$	1679856,5
P_1	$ЧД_1 - B_1$	1109129

Зміна суми прибутку за рахунок:

1. Обсягу реалізації продукції:

$$\Delta П_{VPP} = 1448412,71 - 1\,328\,819 = 119593,71 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Структури товарної продукції:

$$\Delta П_{СТР} = 1218974 - 1448412,71 = -229438,71 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Середніх цін реалізації:

$$\Delta П_{Ц} = 1679856,5 - 1218974 = 460882,5 \text{ (тис. грн.)}$$

4. Собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta П_{С} = 1109129 - 1679856,5 = -570727,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Перевірка:

$$\Delta П_{ЗАГ} = 1109129 - 1\,328\,819 = -219690 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\Delta\Pi_{ЗАГ} = \Delta\Pi_{ВРП} + \Delta\Pi_{СТР} + \Delta\Pi_{Ц} + \Delta\Pi_{С} = - 219690 \text{ (тис. грн.)}$$

Таким чином на підприємстві за 2020 рр. сума прибутку знизилася переважно за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції (на 570727,5 тис. грн), також за рахунок зміни структури товарної продукції (на 229438,71 тис. грн.). Збільшення обсягу реалізації продукції (на 119593,71 тис. грн.) та збільшення середньо реалізаційних цін (на 460882,5 тис. грн.) виявилось недостатньо для збільшення прибутку.

В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив збільшення собівартості реалізованої продукції у 2021 р. переважив вплив інших факторів на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив зменшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції.

Розрахуємо факторний аналіз прибутку від реалізації продукції на 2021 – 2022 рр.

Таблиця 2.14 - Вихідні дані для факторного аналізу прибутку від реалізації продукції

Показник	2021р., тис. грн.	Дані базового періоду, перераховані на обсяг продажів звітного періоду, тис. грн.	2022р., тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції (ЧД)	5 986 592	6317883	8649174
Повна собівартість реалізованої продукції (В)	4 877463	5114499,5	5751536
Прибуток від реалізації продукції (П)	1109129	1203383,5	2897638

1. Знайдемо суму прибутку при фактичному обсязі продажів і базовій величині решти факторів. Для цього слід розрахувати індекс обсягу реалізації продукції ($I_{ВРП}$)

$$I_{ВРП} = \frac{8649174}{5\,986\,592} = 1,44$$

Якби не змінилася величина решти факторів, сума прибутку склала б:

$$Пум.1 = 1109129 * 1,44 = 1597145,76 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Визначимо суму прибутку при фактичному обсязі і структурі реалізованої продукції, але при базовому рівні собівартості і базовому рівні цін. Для цього необхідно від умовної суми чистого доходу відняти умовну суму витрат:

$$Пум.2 = 6317883 - 5114499,5 = 1203383,5 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Підрахуємо, скільки прибутку могло б одержати підприємство при фактичному обсязі реалізації, структурі і цінах, але при базовому рівні собівартості продукції. Для цього від фактичної суми чистого доходу слід відняти умовну суму витрат:

$$Пум.3 = 8649174 - 5114499,5 = 3534674,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Заданими табл. 2.15 можна встановити, як змінилася сума прибутку за рахунок кожного фактору.

Таблиця 2.15 - Розрахунок впливу факторів першого рівня на зміну суми прибутку від реалізації продукції

Показник	Порядок розрахунку	Сума прибутку, тис. грн.
P_0	$ЧД_0 - B_0$	1109129
$P_{ум.1}$	$P_0 - I_{VPP}$	1597145,76
$P_{ум.2}$	$ЧД_{ум.} - B_{ум.}$	1203383,5
$P_{ум.3}$	$ЧД_1 - B_{ум.}$	3534674,5
P_1	$ЧД_1 - B_1$	2897638

Зміна суми прибутку за рахунок:

1. Обсягу реалізації продукції:

$$\Delta ПVPP = 1597145,76 - 1109129 = 488016,76 \text{ (тис. грн.)}$$

2. Структури товарної продукції:

$$\Delta ПСТP = 1203383,5 - 1597145,76 = -393762,26 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Середніх цін реалізації:

$$\Delta ПЦ = 3534674,5 - 1203383,5 = 2331291 \text{ (тис. грн.)}$$

4. Собівартості реалізованої продукції:

$$\Delta ПС = 2897638 - 3534674,5 = -637036,5 \text{ (тис. грн.)}$$

Перевірка:

$$\Delta\Pi\text{ЗАГ} = 2897638 - 1109129 = 1788509 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\Delta\Pi\text{ЗАГ} = \Delta\Pi\text{ВРП} + \Delta\Pi\text{СТР} + \Delta\Pi\text{Ц} + \Delta\Pi\text{С} = 1788509 \text{ (тис. грн.)}$$

Таким чином на підприємстві за 2022 рр. сума прибутку збільшилася переважно за рахунок зміни собівартості реалізованої продукції (на 2544170,5 тис. грн), також за рахунок збільшення середньо реалізаційних цін (на 2331291 тис. грн.) і збільшення обсягу реалізації (на 488016,76 тис. грн.). Зміна структури товарної продукції зменшила прибуток на 393762,26 тис. грн.

В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив зміни собівартості реалізованої продукції у 2022 р. переважив вплив зміни структури товарної продукції на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив збільшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції.

Висновки до розділу 2.

У цьому розділі був проведений аналіз діяльності підприємства ПрАТ «Оболонь», його загальна характеристика, організаційна структура та робота всіх підрозділів. Приватне акціонерне товариство є виробником алкогольних та безалкогольних напоїв.

Зокрема, результати проведеного аналізу фінансово-економічного стану ПрАТ «Оболонь» дали можливість виявити наступне: показники ліквідності підприємства свідчать, що ПрАТ «Оболонь» – є достатньо ліквідним підприємством; більшість показників фінансової стійкості підприємства станом на – 2022 р. наближені до нормативних значень і тому у підприємства стан високої фінансової незалежності; майже всі показники ділової активності мають тенденцію до зростання в 2022 р. у порівнянні з попередніми роками; основні засоби використовують достатньо ефективно, відповідно до отриманого значення коефіцієнта оборотності основних засобів (3,28).

Всі показники рентабельності продемонстрували позитивні результати,

тобто ПрАТ «Оболонь» почало працювати з прибутком, хоча у 2021 працювало на збиток. В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив зниження собівартості реалізованої продукції у 2019, 2020, 2022 роках переважив вплив інших факторів на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив збільшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції. В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив збільшення собівартості реалізованої продукції у 2021 р. переважив вплив інших факторів на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив зменшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції.

Таким чином треба на підприємстві застосовувати заходи по зниженню собівартості продукції.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПРАТ «ОБОЛОНЬ»

3.1. Розробка економіко-математичної моделі та встановлення взаємозв'язків між її складовими

Побудуємо економіко-математичну модель, що показує залежність між валовим прибутком та собівартістю реалізованої продукції, чистим доходом від реалізації продукції, витратами на оплату праці та визначимо параметри лінійної моделі.

Виходячи з факторного аналізу визначимо ступінь залежності між валовим прибутком і такими факторами: собівартість реалізованої продукції, чистий дохід від реалізації продукції, витрати на оплату праці, адміністративні витрати, табл. 3.1.

За наведеними даними побудуємо графік залежності валового прибутку від собівартості реалізованої продукції:

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для побудови економіко-математичної моделі

Рік	Валовий прибуток (y)	Собівартість реалізованої продукції (x1)	Чистий дохід від реалізації продукції (x2)	Витрати на оплату праці (x3)
2018	786393	4292370	5078764	625102
2019	1060986	4215809	5276795	626692
2020	1328819	4136008	5464827	705528
2021	993596	4877463	5986592	728365
2022	2631441	5751536	8649174	853060

Був побудований графік з лінією тренду для лінійного рівняння, рис. 3.1.

Наступним кроком буде будівництво графіку з лінією тренду поліноміального рівняння. Із графіків ми бачимо, що коефіцієнт кореляції при

поліноміальному рівнянні $R^2 = 0,9674$, що є більше за $R^2 = 0,6948$ при лінійному рівнянні.

Високе значення коефіцієнта кореляції свідчить про існування тісного зв'язку між валовим прибутком і собівартістю реалізованої продукції, що говорить про високу точність моделей.

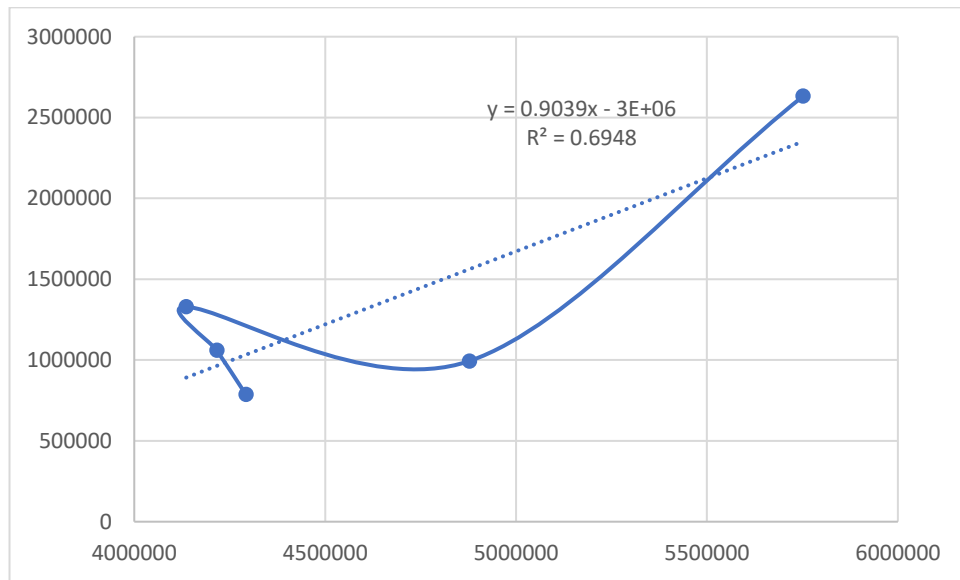

Рисунок 3.1 – Залежність лінійна валового прибутку від собівартості реалізованої продукції за 2018-2022 роки

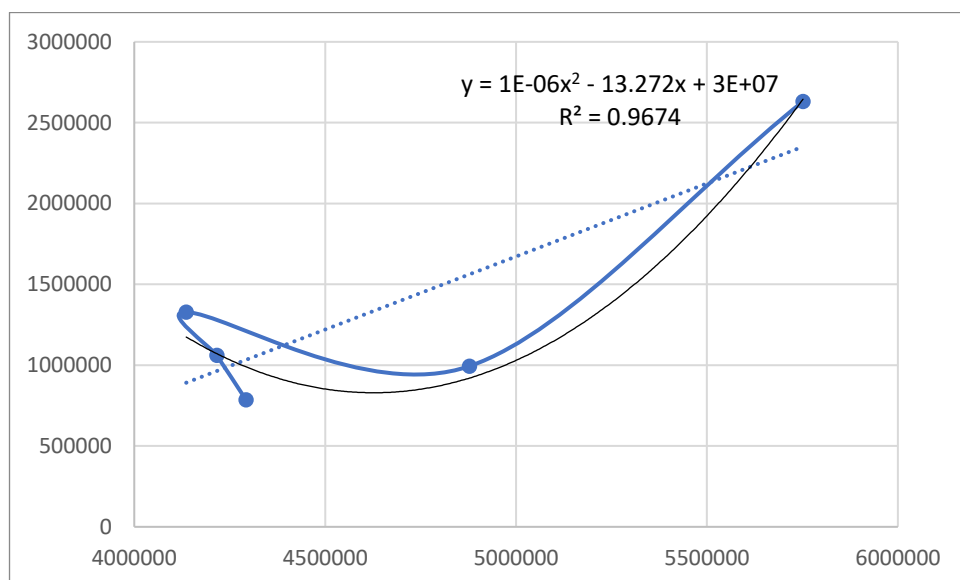

Рисунок 3.2 – Поліноміальна залежність валового прибутку від собівартості реалізованої продукції за 2018-2022 роки

Побудуємо графік залежності валового прибутку від чистого доходу від реалізації продукції. Був побудований графік з лінією тренду для лінійного рівняння, рис. 3.3.

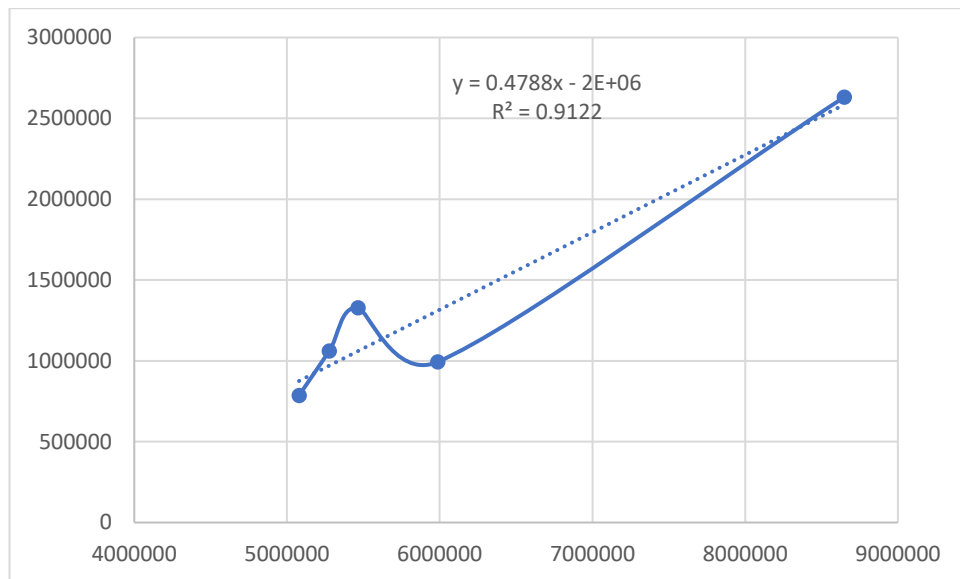

Рисунок 3.3 – Лінійна залежність валового прибутку від чистого доходу від реалізації продукції за 2018-2022 роки.

Наступним кроком буде будівництво графіку з лінією тренду поліноміального рівняння, рис. 3.4. Із графіків ми бачимо, що коефіцієнт кореляції при поліноміальному рівнянні $R^2 = 0,9321$, що є більше за $R^2 = 0,9122$ при лінійному рівнянні.

Для визначення залежності валового прибутку від витрат на оплату праці побудуємо графіки лінійної та поліноміальної залежності, рис.3.5 та рис. 3.6.

Із графіків ми бачимо, що коефіцієнт кореляції при поліноміальному рівнянні $R^2 = 0,9292$, що є більше за $R^2 = 0,9122$ при лінійному рівнянні.

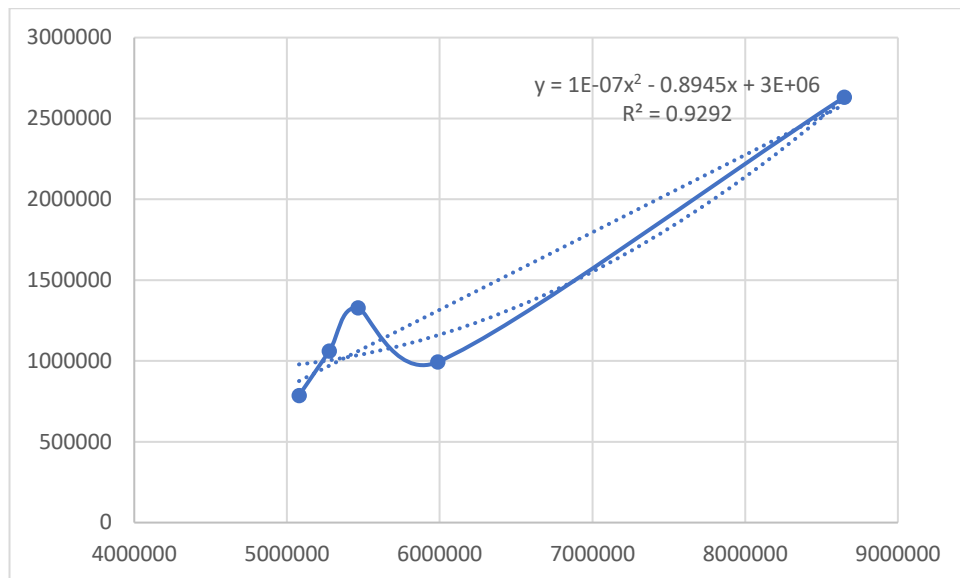

Рисунок 3.4 – Поліноміальна залежність валового прибутку від чистого доходу від реалізації продукції за 2018-2022 роки.

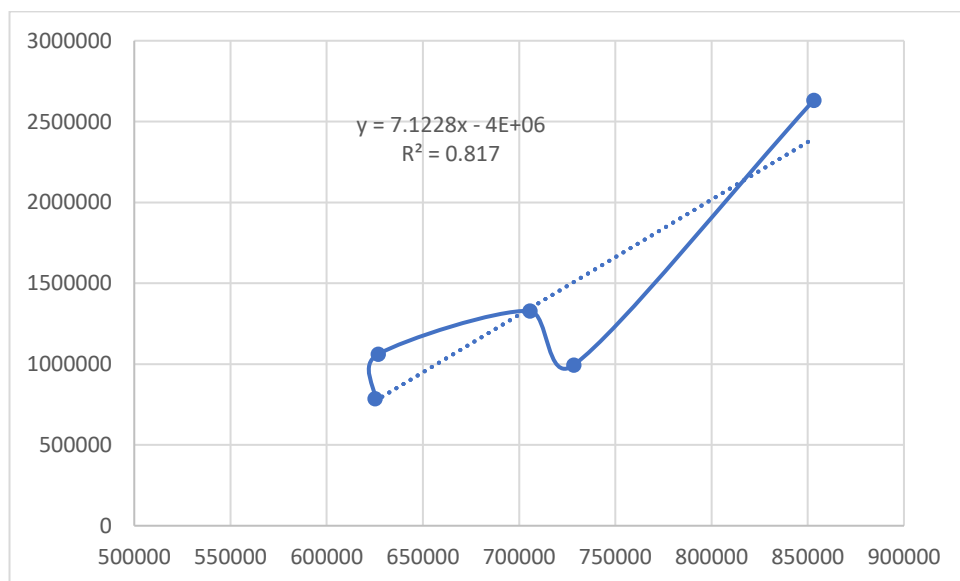

Рисунок 3.5 – Лінійна залежність валового прибутку від витрат на оплату праці за 2018-2022 роки

Із графіків ми бачимо, що коефіцієнт кореляції при поліноміальному рівнянні $R^2 = 0,9321$, що є більше за $R^2 = 0,817$ при лінійному рівнянні.

Було проведено кореляційний аналіз між валовим прибутком і адміністративними витратами $R^2 = 0,4283$ та витратами на збут $R^2 = 0,437$.

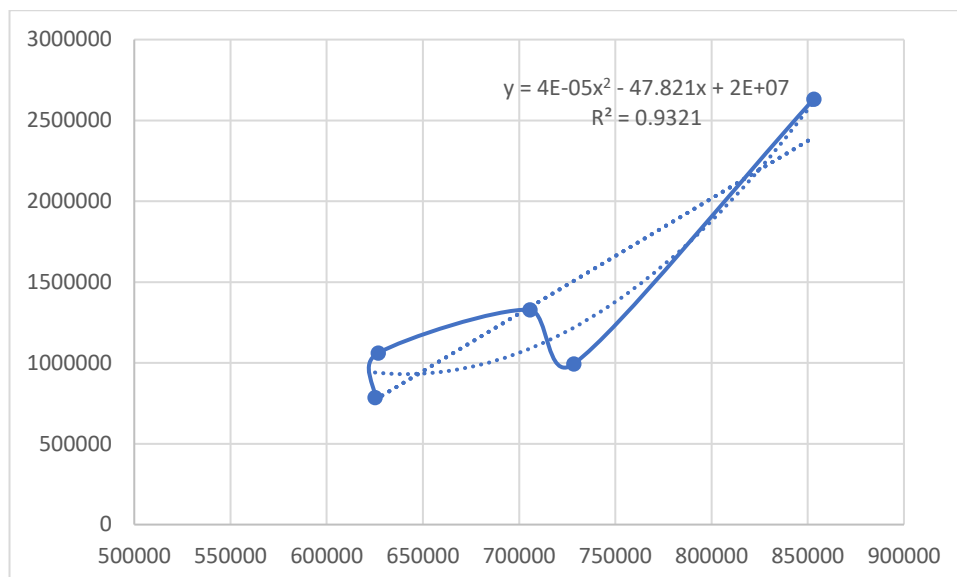

Рисунок 3.6 – Поліноміальна залежність валового прибутку від витрат на оплату праці за 2018-2022 роки

Можна зробити висновок, що більш впливовими факторами є собівартість реалізованої продукції, чистий дохід від реалізації продукції та витрати на оплату праці.

Перейдемо до розробки економіко-математичної моделі валового прибутку, що залежить від собівартості реалізованої продукції, чистого доходу від реалізації продукції та витрат на оплату праці, табл. 3.2. Для цього скористаємося можливостями сучасного програмного забезпечення – «MS Excel».

Таблиця 3.2 - Вихідні дані для побудови три факторної економіко-математичної моделі

Рік	Валовий прибуток (y)	Собівартість реалізованої продукції (x1)	Чистий дохід від реалізації продукції (x2)	Витрати на оплату праці (x3)
2018	786393	4292370	5078764	625102
2019	1060986	4215809	5276795	626692
2020	1328819	4136008	5464827	705528
2021	993596	4877463	5986592	728365
2022	2631441	5751536	8649174	853060

Із проведеного аналізу ми бачимо, коефіцієнти рівняння дорівнюють, наведеним у таблиці значенням.

b3	b2	b1	b0
-0,22231	1,000128	-1,14464	753458,2
0,135193	0,012823	0,021138	64614,33
0,99997	8060,351	#Н/Д	#Н/Д
11134,27	1	#Н/Д	#Н/Д
2,17E+12	64969261	#Н/Д	#Н/Д

$$y=b_0+b_1*x_1+b_2*x_2+b_3*x_3$$

Економіко-математична модель залежності валового прибутку від собівартості реалізованої продукції, чистого доходу від реалізації продукції та витрат на оплату праці має наступний вигляд:

$$y= 753458 - 1,14464*x_1+ 1,000128*x_2 - 0,22231*x_3$$

Розраховані показники кореляції (0,9292) та множинної кореляції (0,9321) максимально наближені до 1, тобто можна говорити про існування дуже тісного зв'язку між валовим прибутком і обраними для моделювання факторами впливу.

На основі розробленої економіко-математичної моделі продуктивності праці та встановлених взаємозв'язків між її складовими перейдемо до її безпосередньої оптимізації та реалізації. Перш ніж перейти до оптимізації економіко-математичної моделі зробимо детальний аналіз факторів впливу (собівартість реалізованої продукції, чистий дохід від реалізації продукції та витрати на оплату праці) на результативний показник (валовий прибуток). Для отримання максимально точних розрахунків скористаємося можливостями пакету аналізу «MS Excel», а конкретно такого його інструменту як «Регресія».

Таким чином, під час проведення кореляційно-регресійного аналізу та встановлення зв'язку між валовим прибутком та факторами впливу було

побудовано економіко-математичну модель (на основі отриманих коефіцієнтів рівняння) та розраховано статистичні показники моделі, що характеризують її якість, а саме коефіцієнт множинної кореляції, детермінації, стандартну похибку рівняння тощо, що наведені на рис. 3.7.

Коефіцієнт множинної кореляції $R = 0,9999$, тобто є максимально наближеним до 1, що вказує на тісний зв'язок між результативним показником та факторами впливу на нього. Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9999$ також наближений до 1.

Тобто величина валового прибутку в отриманій моделі на 99,99% обумовлена обраними факторами впливу, а 0,01% відповідають іншим факторам, що не належать до економіко-математичної моделі, але впливають на продуктивність праці.

Оскільки $F >$ значимість F , то з імовірністю 95% можна говорити, що між факторами впливу є лінійна залежність, а отримане рівняння економіко-математичної моделі має наступний вигляд:

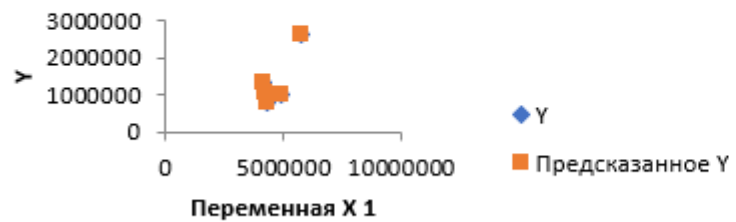
$$\text{ВП} = 753458 - 1,14464 * \text{СРП} + 1,000128 * \text{ЧДР} - 0,22231 * \text{ВОП}$$

Отже, аналіз отриманих коефіцієнтів рівняння та його якісних характеристик показав, що побудована модель відображає високий ступінь зв'язку між валовим прибутком та собівартістю реалізованої продукції, чистим доходом від реалізації продукції та витратами на оплату праці.

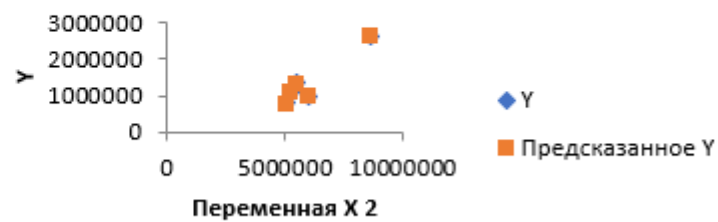
Регрессионная статистика								
Множественный R	0,99999							
R-квадрат	0,99997							
Нормированный R-квадрат	0,99988							
Стандартная ошибка	8060,35							
Наблюдения	5							
Дисперсионный анализ								
	df	SS	MS	F	Значимость F			
Регрессия	3	2,1702E+12	7,23385E+11	11134,3	0,006966425			
Остаток	1	64969260,8	64969260,8					
Итого	4	2,1702E+12						
	Коэффициент	Стандартная ошибка	t-статистика	P-значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95,0%	Верхние 95,0%
Y-пересечение	753458	64614,3319	11,6608519	0,05446	-67544,77492	1574461,085	-67544,77492	1574461,085
Переменная X 1	-1,14464	0,02113805	-54,15064392	0,01176	-1,413223405	-0,876054625	-1,413223405	-0,876054625
Переменная X 2	1,00013	0,01282327	77,99321667	0,00816	0,837192895	1,16306305	0,837192895	1,16306305
Переменная X 3	-0,22231	0,13519307	-1,644409427	0,34783	-1,94010364	1,49547811	-1,94010364	1,49547811
Вывод остатка								
Наблюдение	Предсказанное	Остатки						
1	780690	5703,22506						
2	1066027	-5041,3479						
3	1327900	918,500264						
4	995957	-2360,9938						
5	2630660	780,616371						

Рисунок 3.7 – Результати регресійного аналізу залежності валового прибутку від собівартості реалізованої продукції, чистого доходу від реалізації продукції та витрат на оплату праці.

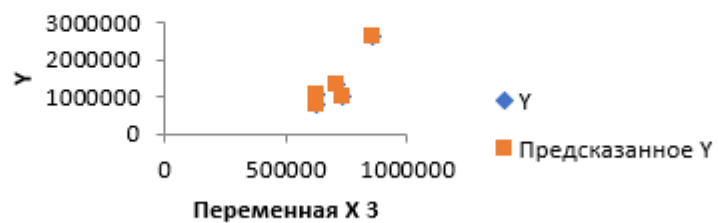
Переменная X 1 График подбора

Переменная X 2 График подбора

Переменная X 3 График подбора

3.2. Економічні напрямки зростання прибутку ПрАТ «Оболонь»

З метою забезпечення зростання прибутку, необхідно шукати невикористані резерви його збільшення. Зазначимо, що резерв є кількісною величиною, який виявляється на стадіях планування та виробництва продукції і її реалізації.

Здійснюючи аналіз сучасної наукової літератури, яка стосується формування, розподілу та використання прибутку підприємства доведено, що основними факторами, що сприяють збільшенню прибутку можна назвати такі:

По-перше, це об'єм продажів. Так при високій питомій вазі постійних витрат в собівартості продукції зростання об'ємів реалізації призводить до зростання прибутку за умов зниження частки постійних витрат, що припадає на одиницю продукції.

По-друге, це зростання цін. За умов високих темпів інфляції в економіці зростання прибутку може забезпечити ціновий чинник.

По-третє, це зниження собівартості на тлі зниження витрат зберігаючи якість продукції.

По-четверте, це оновлення асортименту і номенклатури продукції, що випускається. Як вже наголошувалося, прибуток в ринковій економіці є рушійною силою розвитку підприємства, у тому числі й оновлення як виробничих фондів, так і продукції, що випускається.

Процедуру виявлення резервів збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» доцільно проводити у три етапи:

Перший етап – аналітичний. Цей етап полягає із визначення резервів, їх кількісної та якісної оцінок.

Другий етап – організаційний. На цьому етапі розробляється комплекс економічних, інженерно-технічних, організаційних і соціальних заходів, які в змозі забезпечити використання визначених резервів.

Третій етап – функціональний. Цей етап полягає у реалізації заходів, а також у здійсненні контролю за ефективністю їх виконанням.

Процедуру виявлення резервів збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» представлено на рисунку 3.8.

Резерви збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» можуть формуватися за рахунок:

- збільшення обсягу випуску продукції та послуг;
- зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- заходів з економії ресурсів і раціонального використання коштів на засаді впровадження ефективної системи заробітної плати робітників та службовців;
- впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробничий процес та господарську діяльність підприємства, що сприяє зростанню продуктивності праці працівників підприємства.

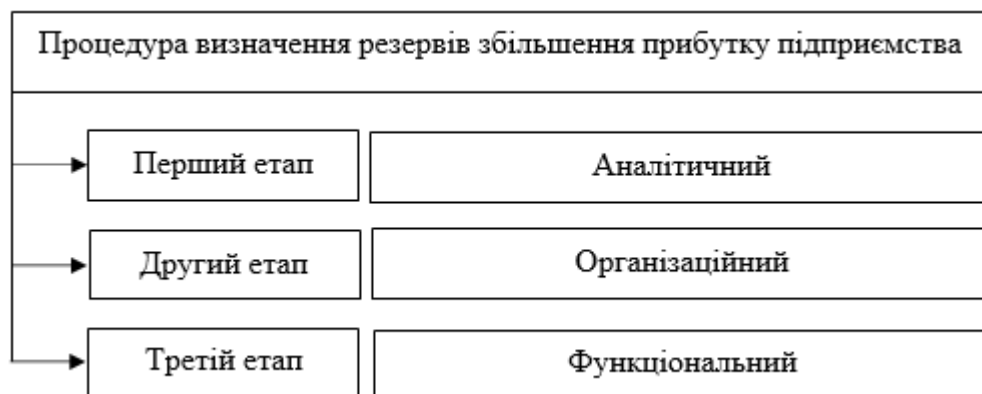

Рисунок 3.8 - Процес виявлення резервів збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь».

Запропоновані шляхи збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» наведені на рисунку 3.9.

Збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» можливо за рахунок підвищення ціни реалізації продукції, цей напрям можливо застосовувати за умов освоєння та представлення на ринок нових конкурентоспроможних видів продукції.

Керівництву підприємства доцільно мати на увазі, що при збільшенні обсягів представлення продукції на ринку, як правило, ціна її реалізації може зменшуватися, а прибуток підприємство отримує, перш за все, за рахунок зростання загального обсягу виручки від реалізації продукції.

Забезпечення зростання прибутку ПрАТ «Оболонь» можливо за рахунок створення ефективної маркетингової політики та розробки нових інноваційних видів продукції, яку б обирав потенційний споживач. Запропоновані напрями збільшення прибутку підприємства не є безпосередньо сферою відповідальності фінансового менеджменту підприємства.

Рисунок 3.9 - Економічні напрями зростання прибутку ПрАТ «Оболонь»

Однак, проведення маркетингових досліджень, сприяння впровадженню та/або проведенню науково-технічних розробок, потребують суттєвих витрат. Отже, діяльність фінансового менеджменту підприємства

полягає у визначенні оптимального співвідношення між розміром витрат на ці заходи та можливістю збільшення прибутку, за рахунок поліпшення конкурентної позиції продукції підприємства, зростання економічного потенціалу та забезпечення фінансової стійкості.

Забезпечення зростання прибутку ПрАТ «Оболонь» можливо за рахунок зменшення витрат. Економічне обґрунтування полягає у проведенні аналізу витрат. У процесі аналізу встановлюються склад операційних витрат підприємства та їх структура; у тому числі собівартість та її складові; адміністративні витрати та витрати на збут. За результатами аналізу встановлюються резерви скорочення матеріальних витрат; витрат на оплату праці працівників підприємства, у тому числі зайнятих на виробництві та зайнятих в управлінні.

Перед проведенням аналізу доцільно встановити, саме які витрати обґрунтовуються фінансовою політикою підприємства, а які залежать тільки відзовнішніх факторів. Також потрібно врахувати характер виробництва, його матеріаломісткість та трудомісткість.

На підставі попереднього аналізу фінансового стану підприємства визначають заходи, які спрямовані на скорочення витрат та не викликають негативних наслідків. До яких можна віднести, наприклад, збільшення продуктивності праці працівників підприємства; посилення підприємницьких ризиків як загальних так і в операційному циклі; виникнення ризиків, що призводять до зниження якості продукції та інше.

Розробка ефективної податкової політики ПрАТ «Оболонь» та її успішна реалізація сприяє зниженню податкового навантаження, і як наслідок, зменшення податкових платежів. Зазначені заходи дозволяють збільшити обсяг фінансових ресурсів підприємства, які залишаються в його розпорядженні та можуть бути спрямовані для його подальшого екстенсивного розвитку. Податок на прибуток підприємства є одним із основних податків, які сплачує підприємство, та, водночас, найбільш регульованим з його боку. Отже, мета формування податкової політики

підприємства полягає, у тому числі, й у ефективному управлінні його прибутками.

Під податковою політикою ПрАТ «Оболонь» розуміємо «комплекс розроблених заходів, спрямованих на зменшення об'єкта оподаткування й формування грошового потоку податкових платежів, найбільш сприятливого для підприємства» [40]. Методика розрахунку податку на прибуток підприємства здійснюється відповідно до прибутку, який залежить від обсягу амортизаційних відрахувань та валових витрат за відповідний період. З цією метою здійснюється аналіз складу і структури всіх витрат підприємства, у тому числі валових витрат.

Витрати, які несе підприємство в процесі своєї господарської діяльності, повністю або в деякій своїй частині відносилися до складу валових витрат, оскільки саме це зменшує об'єкт оподаткування і як наслідок, загальну суму податку на прибуток. Стосовно розміру витрат подвійного призначення, тобто тих, які частково входять до складу валових витрат. Ці витрати потрібно оптимізувати таким чином, щоб вигода, отримана підприємством у разі їх здійснення, перевищувала втрати від збільшення об'єкта оподаткування та зменшення чистого прибутку. Також необхідно застосування цього принципу до вибору методу нарахування амортизації, так до валових витрат можуть бути зараховані амортизаційні відрахування тільки у тому розмірі, який визначений податковим законодавством.

ПрАТ «Оболонь» у межах податкової політики може регулювати не тільки розмір податкових платежів, але й їх послідовність у часі. Так, деякі витрати підприємства можуть бути проведені раніше або пізніше, також і доходи можуть бути отримані із затримкою або завчасно, це впливає на величину податку на прибуток підприємства у звітному періоді в бік його збільшення або зменшення. Важливо звернути увагу на те, що саме такі управлінські рішення не змінюють загальної суми податку на прибуток підприємства, але вони впливають на розмір податкових платежів, що й

створює умови для ефективного управління процесами формування прибутку підприємства.

На ПрАТ «Оболонь» доцільно передбачити планові заходи збільшення прибутку, які можуть бути наступного характеру:

- 1) збільшення випуску продукції підприємства;
- 2) покращення якості продукції;
- 3) продаж зайвого устаткування та здавання його в оренду;
- 4) зниження собівартості продукції за рахунок раціонального використання фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, виробничих потужностей та робочого часу;
- 5) диверсифікація виробництва;
- 6) розширення ринку збуту продукції;
- 7) підвищення продуктивності праці;
- 8) ліквідація невиробничих витрат та втрат;
- 9) підвищення технічного рівня виробництва.

На ПрАТ «Оболонь» є всі необхідні ресурси для постійного вдосконалення засобів виробництва. Упровадження нової техніки, удосконалювання технології, впровадження прогресивних технологій виробництва пива, комплексна механізація й автоматизація виробничих процесів, дозволяють суттєво знижувати собівартість продукції і, як наслідок, підвищувати прибуток підприємства.

Нове високотехнологічне обладнання дозволяє зменшити чисельність працівників, що його обслуговують, а це, у свою чергу, призводить до зниження витрат на оплату праці працівників у розрахунку на одиницю продукції.

3.3. Проект удосконалення організаційної структури управління персоналом ПрАТ «Оболонь» з метою збільшення прибутку.

У дослідженнях нами були визначені можливі резерви збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь» і економічні напрямки зростання прибутку досліджуваного підприємства. За умов обмеженості статистичної та облікової інформації, що стосується фінансово-господарської діяльності підприємства, зробимо прогнозування прибутку лише за рахунок скорочення адміністративних та виробничих витрат.

Отже, пропонуємо вивільнення працівників досліджуваного підприємства, за рахунок адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу, з метою збільшення прибутку підприємства, внаслідок економії фонду оплати праці, тобто адміністративних та виробничих витрат. Це обумовлено невідповідністю існуючої організаційної структури управління персоналом підприємства до її виробничої програми з урахуванням умов воєнного стану та інших економічних факторів.

Відповідно до кадрової політики підприємства, що спрямована на збереження виробничого персоналу, який володіє унікальними секретами технології пивоваріння та у будь-яку мить здатного приступити до нарощування виробничої потужності, пропонується вивільнити саме адміністративно-управлінський та низько кваліфікований персонал. Доцільність цього заходу може підтвердити і ситуація, що склалася на ринку праці в Україні. Так при високому рівні безробіття (значну чисельність яких становлять саме фахівці з вищою освітою), спостерігається суттєвий дефіцит висококваліфікованих робітників. Отже, збереження виробничого персоналу є пріоритетним завданням для підприємства.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, з сучасних умов функціонування підприємства, на нашу думку, ПрАТ «Оболонь» доцільно запропонувати скорочення адміністративних витрат за рахунок вивільнення

адміністративного персоналу та частки низько кваліфікованого виробничого персоналу, які у даний час не повністю навантажені виробничими завданнями, що дозволить зекономити фонд оплати праці, тобто зменшити адміністративні та виробничі витрати.

Динаміка структури фонду заробітної плати представлена на рисунку 3.10.

Адміністративно-управлінський персонал представлений керівниками, їх заступниками, співробітниками, що очолюють структурні, виробничі підрозділи тощо. Отже, вивільнення адміністративного персоналу за визначених умов, вважаємо доцільним заходом збільшення прибутку ПрАТ «Оболонь». В умовах діджиталізації майже всіх сфер суспільного життя і вимушених умов воєнного стану, можна вважати цей захід обґрунтованим.

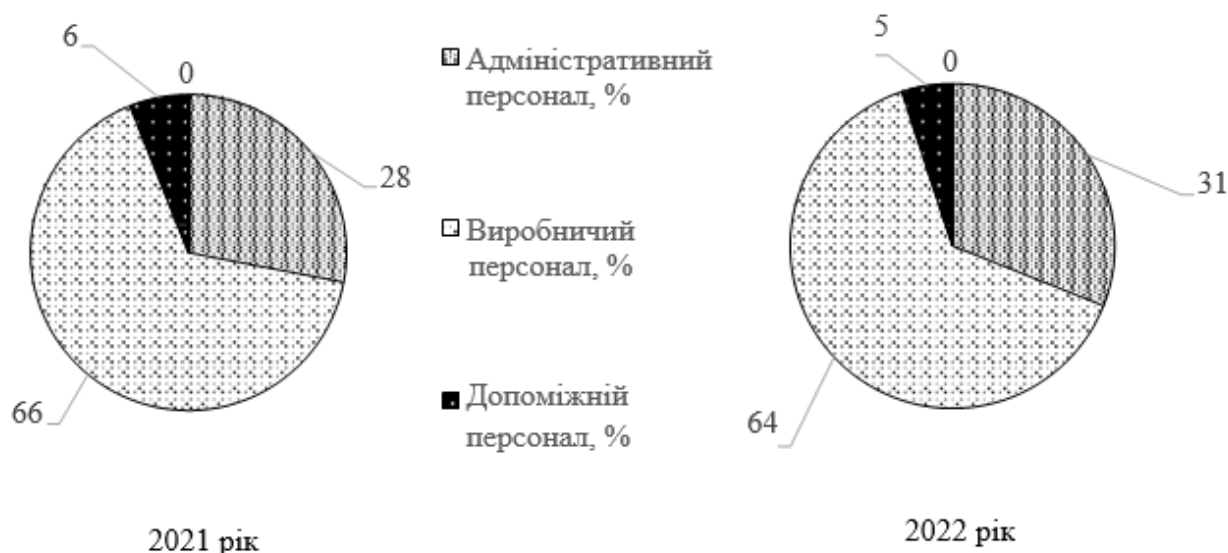

Рисунок 3.10 - Динаміка структури фонду заробітної плати ПрАТ «Оболонь»

Аналіз структури фонду заробітної плати дозволяє стверджувати, питома вага адміністративного персоналу становить у 2019 році – 28%, у 2020 році – 31%. Таким чином, витрати на оплату праці адміністративного персоналу складають майже одну третину фонду заробітної плати.

Результати аналізу дозволяють стверджувати, що витрати на оплату праці саме адміністративного персоналу є досить суттєвими та мають

тенденцію до збільшення. Порівняння середньорічної заробітної плати низько кваліфікованого персоналу, яка становить 10,89 тис. грн, при порівнянні зі середньорічною заробітною платою, наприклад, менеджера – 17,2 тис. грн, дає таке співвідношення на третину більше 38,6% : 61,2%, відповідно. Отже, економічні наслідки зменшення трудового навантаження саме у категорії адміністративного персоналу є значнішими. Таким чином, на засаді всього вищезазначеного можна зробити висновок про неоптимальний розподіл фонду заробітної плати на підприємстві.

З метою економічного обґрунтування запропонованого заходу доцільно провести аналіз структури заробітної плати працівників ПрАТ «Оболонь». Розподіл кількості штатних працівників за розмірами нарахованої їм заробітної плати у 2022 році має наступний вигляд:

- до 6000,00 грн – 70 осіб;
- від 6000,01 до 9000,00 грн – 255 осіб;
- від 9000,01 до 12000,00 грн – 394 осіб;
- від 12000,01 до 15000,00 грн – 695 осіб;
- від 15000,01 до 20000,00 грн – 371 осіб;
- від 20000,01 до 25000,00 грн – 325 осіб;
- понад 25000,00 грн – 208 осіб.

Використання статистичного аналізу для розподілу (опису) заробітної плати дозволяє встановити той рівень заробітної плати, яку отримує найбільша чисельність працівників; розмір заробітної плати, яка поділяє всіх працівників надві рівні частини; середньозважену заробітну плату; встановити розподіл заробітної плати між працівниками підприємства тощо. Отже, використання цього аналізу дозволяє обґрунтувати висновки стосовно того, яку категорію персоналу та чисельність співробітників доцільно вивільнити з точки зору ефективної економії фонду заробітної плати та кадрової політики підприємства.

Розрахунок показників, на засаді яких здійснюється статистичний аналіз розподілу заробітної плати працівників ПрАТ «Оболонь» наведений у таблиці 3.3.

Проаналізувавши структуру заробітної плати працівників ПрАТ «Оболонь» за рівнем доходу, можна зробити наступні висновки. Модальний інтервал знаходиться в межах групи від 12000,01 до 15000,00, так як на цей інтервал припадає найбільша частота (695). Отриманий результат 12860,0 грн. Це означає, що модальна заробітна плата на підприємстві складає 12860,0 грн., тобто найбільша кількість працівників ПрАТ «Оболонь» отримає заробітну плату у розмірі 12860,0 грн. Медіанний інтервал знаходиться у групі від 12000,01 до 15000,00 грн, так як в межах цього інтервалу розташована варіанта, яка ділить сукупність на дві рівні частини ($2318/2 = 1159$). Це означає, що одна половина працівників підприємства отримає заробітну плату менше ніж 14436,31 грн, а друга більше ніж 14436,31 грн.

Таблиця 3.3 – Показники, що використовуються при проведенні статистичного аналізу розподілу заробітної плати працівників ПрАТ «Оболонь» за 2022 рік

Середньоріч на заробітна плата, грн.	Осіб f (частота)	Сума накопичених частот S	Середина інтервалу x'_i	$x'_i \cdot f$	$\bar{x} = \frac{\sum x'_i \cdot f}{\sum f}$	$x_i - \bar{x}$
від 3000,00 до 6000,00	70	70	4500	315000	14435,72	-9935,72
від 6000,01 до 9000,00	255	325	7500	1912500		-6935,72
від 9000,01 до 12000,00	394	719	10500	4137000		-3935,72
від 12000,01 до 15000,00	695	1414	13500	9382500		-935,72
від 15000,01 до 18000,00	471	1885	17500	8242500		3064,28
від 18000,01 до 21000,00	216	2101	19500	4212000		5064,28
від 21000,01 до 24000,00	117	2218	22500	2632500		8064,28
від 24000,01 до 27000,00	74	2292	25500	1887000		11064,28
від 27000,01 до 30000,00	26	2318	28500	741000		14064,28
Усього	2318	-	-	33462000		-

Середньозважена заробітна плата на ПрАТ «Оболонь» у 2022 році становить 14435,72 грн. Результати розрахунків свідчать про те, що у 2022 році на ПрАТ «Оболонь» розмах варіації заробітної плати співробітників становив 27000 грн. Середньоквадратичне відхилення дорівнює 4987,54, тобто середнє відхилення заробітної плати від її середнього значення, становить 4987,54 грн.

Коефіцієнт варіації дорівнює 34,6%, тому сукупність є неоднорідною, отже, коливання заробітної плати є суттєвими. Це пояснюється тим, що на підприємстві менше ніж 50% основних працівників, які отримують однорідний розмір заробітної плати. Значна чисельність працівників підприємства, які отримують високу заробітну плату, яка вище середньозваженої – 14435,72 грн.

Таким чином проведений статистичний аналіз розподілу середньорічної заробітної плати працівників ПрАТ «Оболонь» 2022 року, а саме отримані значення коефіцієнту варіації – 34,6% та асиметричності розподілу – 0,32 од., підтверджує пропозицію автора роботи, яка стосується вивільнення адміністративного персоналу.

Окрім економічного обґрунтування, це має й соціальне значення. Саме цей захід дозволить зберегти робочі міста, а відповідно й дохід, працівникам підприємства з невисокими заробітними платами, особливо в умовах військового стану. Зокрема, з огляду на те, що на ПрАТ «Оболонь» діє 18 адміністративних підрозділів: відділ управління персоналом, економічний відділ, бухгалтерія, відділ зовнішньо-економічних зв'язків, відділ маркетингу, IT-відділ та ін., їх реорганізація, об'єднання та перерозподіл посадових обов'язків дозволить скоротити деяку частину персоналу (від одного до трьох працівників з підрозділу). Ці заходи можливо реалізувати за допомогою процедури атестації кадрів та оцінки їх професійної завантаженості, шляхом прийняття управлінських рішень стосовно вивільнення окремих працівників.

На ПрАТ «Оболонь» у 2022 році середньооблікова кількість працівників становила 2318 осіб. Структура персоналу була представлена наступним чином:

- керівники – 276 осіб (11,9%);
- професіонали та фахівці – 693 осіб (29,9%);
- технічні службовці – 44 осіб (1,9%);
- кваліфіковані та інших робітники – 1305 осіб (56,3%).

В умовах військового стану в Україні пропонуємо удосконалити структуру персоналу ПрАТ «Оболонь» з метою збільшення прибутку за рахунок скорочення адміністративних та виробничих витрат, а саме скорочення фонду заробітної плати на ПрАТ «Оболонь» на 4%. Скорочення фонду заробітної пропонується здійснити за рахунок вивільнення адміністративно-управлінського персоналу на 2,24% (52 особи) та виробничого персоналу 1,16% (27 осіб). Загальна чисельність працівників, які потрапляють під вивільнення становить 79 осіб (3,4%). Вивільнення адміністративно-управлінського персоналу повинно відбуватися на підставі проведення його атестації з урахуванням коефіцієнту трудової участі. Атестацію персоналу ПрАТ «Оболонь» доцільно проводити за допомогою кваліфікаційного методу, суть якого полягає у розробки та затвердженні шкали кількісних та якісних показників у відповідності до кадрової політики підприємства. На засаді затвердженої шкали оцінок формується

«Таблиця професійної відповідності працівників», до якої заносяться результати атестації працівника. Таблиці професійної відповідності працівників розроблюються для кожної категорії персоналу підприємства.

За результатами запропонованих вище заходів пропонується скоротити фонд оплати праці ПрАТ «Оболонь» у 2023 році на ПрАТ «Оболонь» на 14446 тис. грн з 33458,8 тис. грн до 19012,8 тис. грн.

Пропонується провести вивільнення персоналу ПрАТ «Оболонь» наступним чином:

Менеджери – 27 осіб з середньорічною заробітною платою – 15,7 тис. грн.
Фонд оплати праці = 5086,8 тис. грн: $15,7 \text{ тис. грн} \cdot 27 \text{ осіб} = 423,9 \text{ тис. грн}$
 $\cdot 12 \text{ місяців} = 5086,8 \text{ тис. грн}$.

Адміністратори – 20 осіб з середньорічною заробітною платою – 17,2 тис.

грн. Фонд оплати праці = 4128 тис. грн: 17,2 тис. грн · 20 осіб = 344,0 тис. грн · 12 місяців = 4128,0 тис. грн.

Директори – 5 осіб з середньорічною заробітною платою 29,2 тис. грн.
Фонд оплати праці = 1680 тис. грн: 28,0 тис. грн · 5 осіб = 140,0 тис. грн · 12 місяців = 1680,0 тис. грн.

Низько кваліфіковані працівники – 27 осіб з середньорічною заробітною платою – 10,96 тис. грн. Фонд оплати праці = 3551,2 тис. грн: 10,96 тис. грн · 27 осіб = 295,93 тис. грн · 12 місяців = 3551,2 тис. грн.

Фонд плати праці працівників, що вивільняються – 14446 тис. грн.
Результати запропонованого заходу представлені в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Економія фонду оплати праці від впровадження заходу на ПрАТ «Оболонь»

Категорія персоналу	Чисельність осіб, що підлягають вивільненню	Питома вага у загальній чисельності персоналу, %	Середньорічна заробітна плата, тис. грн	Економія фонду оплати праці, тис. грн
адміністративно-управлінський персонал, у тому числі:				
директор	5	0,22	20,0	1680
менеджер	27	1,16	15,7	5086,8
адміністратор	20	0,86	17,2	4128
Всього за категорією	52	2,24	-	10894,8
Виробничий персонал, у тому числі:				
Низько кваліфікований працівник	27	1,16	10,96	3551,2
Всього за категорією	27	1,16	10,89	3551,2
Економія фонду оплати праці	79	3,4	-	14446

На засаді показників прибутковості на ПрАТ «Оболонь» розрахуємо обсяг прибутку підприємства за рахунок вивільнення адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу, з метою збільшення прибутку підприємства, внаслідок економії фонду оплати праці,

тобто адміністративних витрат на 3,02% (10894,8 тис. грн) та операційних витрат на 0,07% (3551,2 тис. грн), відповідно (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 - Вплив запропонованого заходу на економічні показники господарської діяльності ПрАТ «Оболонь» до і після його впровадження

Показники	Роки		Відхилення (+,-)	
	До впровадження, 2022 рік	Після впровадження заходу	Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	5549706	5549706	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	4070109	4070109	0	0
Валовий прибуток, тис. грн	1479597	1479597	0	0
Інші операційні доходи, тис. грн	74094	74094	0	0
Адміністративні витрати, тис. грн	361150	350255,2	10894,8	-3,02
Виробничі витрати, тис. грн	5452180	5448628,8	3551,2	-0,07
Фонд оплати праці, тис. грн.	705528	691082	-14446	2,1
Витрати на збут, тис. грн	-719636	-719636	0	0
Інші операційні витрати, тис. грн	-6593	-6593	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	466312	480758	14446	3,09
Інші фінансові доходи, тис. грн	338280	338280	0	0
Інші доходи, тис. грн	15776	15776	0	0
Фінансові витрати, тис. грн	-255444	-255444	0	0
Втрати від участі в капіталі, тис. грн	-1618	-1618	0	0
Інші витрати, тис. грн	-238394	-238394	0	0
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	324912	339358	14446	4,5
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн	-64982	-67871,6	-2889,6	4,5
Чистий прибуток, тис. грн	259930	271486,4	11556,4	4,5

Планування здійснюємо на підставі методу екстраполяція, який ґрунтується на прогнозуванні подій, враховуючи аналіз показників, що мали місце у минулі роки.

За результатами розрахунків можна зробити наступний висновок. запропонований резерв збільшення прибутку підприємства виявився ефективним, так як позитивно вплинув на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Зокрема, впровадження даного заходу дозволяє збільшити прибуток ПрАТ «Оболонь» та забезпечити оптимальну структуру управлінського персоналу.

Таким чином, було скорочено адміністративні витрати ПрАТ «Оболонь» на 3,02% (10894,8 тис. грн) та виробничі витрат на 0,07% (3551,2 тис. грн), відповідно, за рахунок скорочення фонду оплати праці з 705528,0 тис. грн до 691082,0 тис. грн (на 14446,0 тис. грн тобто на 2,1%). На підставі методу екстраполяції був зроблений прогноз, що підприємство при збереженні обсягу чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартості, валового прибутку та інших операційних доходів на тлі збереження обсягу витрат, окрім адміністративних, виробничих та витрат зподатку на прибуток, отримає чистий прибуток у розмірі 271486,4 тис. грн, на 11556,4 тис. грн більше (на 4,5%).

За рахунок вивільнення персоналу на 79 осіб фонд оплати праці зменшився на 14446 тис. грн.

З даних таблиці 3.5 видно, що за рахунок скорочення адміністративних витрат на 10894,8 тис. грн та виробничих витрат на 3551,2 тис. грн на підставі економії фонду оплати праці з 705528,0 тис. грн до 691082,0 тис. грн, шляхом скорочення адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу підприємства, можна отримати збільшення чистого прибутку ПрАТ «Оболонь» у прогнозованому році порівняно з 2020 роком на 11556,4 тис. грн.

Таким чином, впровадження запропонованого заходу, який стосується вивільнення працівників підприємства, за рахунок адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу, результатом якого є економія фонду оплати праці, можна вважати

обґрунтованим, що підтверджується відповідними розрахунками та дає можливість підприємству збільшити його економічний прибуток.

Висновки до розділу 3

Виходячи з факторного аналізу визначили ступінь залежності між валовим прибутком і такими факторами: собівартість реалізованої продукції, чистий дохід від реалізації продукції, витрати на оплату праці, адміністративні витрати. На підставі цих даних побудували три факторну економіко-математичну модель.

Отже, аналіз отриманих коефіцієнтів рівняння та його якісних характеристик показав, що побудована модель відображає високий ступінь зв'язку між валовим прибутком та собівартістю реалізованої продукції, чистим доходом від реалізації продукції та витратами на оплату праці.

На ПрАТ «Оболонь» є всі необхідні ресурси для постійного вдосконалення засобів виробництва. Упровадження нової техніки, удосконалювання технології, впровадження прогресивних технологій виробництва пива, комплексна механізація й автоматизація виробничих процесів, дозволяють суттєво знижувати собівартість продукції і, як наслідок, підвищувати прибуток підприємства.

Нове високотехнологічне обладнання дозволяє зменшити чисельність працівників, що його обслуговують, а це, у свою чергу, призводить до зниження витрат на оплату праці працівників у розрахунку на одиницю продукції.

З даних таблиці 3.5 видно, що за рахунок скорочення адміністративних витрат на 10894,8 тис. грн та виробничих витрат на 3551,2 тис. грн на підставі економії фонду оплати праці з 705528,0 тис. грн до 691082,0 тис. грн, шляхом скорочення адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу підприємства, можна отримати збільшення чистого

прибутку ПрАТ «Оболонь» у прогностному році порівняно з 2020 роком на 11556,4 тис. грн.

Таким чином, впровадження запропонованого заходу, який стосується вивільнення працівників підприємства, за рахунок адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу, результатом якого є економія фонду оплати праці, можна вважати обґрунтованим, що підтверджується відповідними розрахунками та дає можливість підприємству збільшити його економічний прибуток.

ВИСНОВКИ

Протягом декількох століть вважалося, що прибуток є основною метою створення та функціонування підприємства й одним з основних фінансових показників оцінки господарської діяльності господарюючого суб'єкта. Прибуток – це показник, який найбільш повно характеризує господарську діяльність підприємства: ефективність виробництва, обсяг та якість виготовленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості готової продукції.

Чистий прибуток підприємства може бути використано, наприклад, на утворення резервного (страхового) фонду, виробничий розвиток, поповнення статутного фонду, соціальний розвиток, виплату дивідендів. Підприємство самостійне приймає рішення по використанню чистого прибутку. Державне регулювання використання чистого прибутку здійснюється зменшенням оподатковуваного прибутку на суму витрат з чистого прибутку: на зміст і експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури і благодійну діяльність [15].

За оцінками експертів [2] завантаження потужностей броварних заводів в Україні, досягло історичного мінімуму – 48,5% від їхньої проектної потужності. В 2020 році використання потужностей компанією «Карлсберг Україна» складає 53%, ПрАТ «Оболонь» – 50%, компанією «AB InBev Україна» – 49%. Подальше падіння виробництва може призвести до закриття їх частини.

Український ринок пивних напоїв створює до 10 робочих місць у суміжних галузях. Пивна галузь є однією з найсучасніших, оскільки виробники прагнуть відповідати стандартам.

Так, станом на жовтень 2023 року виробництво пива зросло на 11,3% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Проте показники ще не досягли довоєнного рівня.

До групи, які втратили частку ринку можна віднести ТМ: «Чернігівське», «Перша Приватна Броварня» (падіння цей виробник

компенсував ростом ТМ «Перший Розлив», «Балтика» і «Zibert». Приріст демонструють ТМ «Львівське», «Жигулівське» (виробників «Carlsberg» і «SuninBev»), «Staropramen", «Bud» і «Арсенал».

Таким чином, аналізуючи виробництво та реалізацію продукції на ПрАТ «Оболонь», варто зазначити, що підприємство має певний потенціал, і зосереджує увагу на окремих напрямках діяльності. А саме ПрАТ «Оболонь» сконцентрована на виробництві пива, яке складає 56,48% від загального обсягу виробництва компанії, і відповідно приносить найбільшу частку доходів ПрАТ «Оболонь» отримує від реалізації даної продукції.

Основним позитивним результатом діяльності ПрАТ «Оболонь» у звітному періоді є прибуток у розмірі 176580 000 грн, що свідчить про збільшення виробництва та скороченням окремих витрат, про що зазначалось раніше.

Отже, проаналізувавши основні техніко-економічні показники діяльності ПрАТ «Оболонь» за 2018 – 2022 роки зробимо наступні висновки. Підприємницька діяльність комбінату носить нестабільний рівень ефективності. Так, у 2019, 2020, 2022 роках спостерігалася позитивна тенденція, збільшення результативних показників, а у 2018 році та у 2021 році діяльність була збитковою.

На основі даних таблиці можна зробити висновок, що за 2018-2022 рр. тип фінансової стійкості ПрАТ «Оболонь» є нормальним, тобто у підприємства не достатньо власних оборотних коштів для фінансування своєї діяльності, а фінансування здійснюється за рахунок довгострокових та поточних зобов'язань. На кінець 2021р. ситуація покращилась і до кінця 2022р. тип фінансової стійкості характеризується, як абсолютно стійкий.

Як бачимо показники рентабельності продукції нестабільні. Мінімальні значення були у 2018 та у 2021 роках, коли були чисті збитки. Але спостерігаємо позитивну тенденцію до росту показників рентабельності у 2022р відповідно до 2021р, більше 22%. Така ж тенденція щодо показників рентабельності продажу : у 2022 році зростання пошти на 16%;

рентабельність необоротних активів зросла на 41%; рентабельність підприємства зросла на 22%; рентабельність доходу від операційної діяльності зросла на 50%.

Прибуток - головний позитивний результат діяльності ПрАТ «Оболонь» за звітний період, який підприємство одержало в розмірі 1114681 тис. грн. (зростання відносно 2021 р. на 952%), це в свою чергу вказує на збільшення виробництва та зниження витрат на збут, витрат з податку на прибуток.

Зростання чистого прибутку підприємства відбувається за рахунок операційної діяльності ПрАТ «Оболонь». У цілому, дана тенденція говорить про те, що підприємство почало проводити успішну стратегію управління прибутком, яка дійсно покращує результативність діяльності компанії.

В результаті проведення факторного аналізу можна зробити висновок, що вплив збільшення собівартості реалізованої продукції у 2021 р. переважив вплив інших факторів на формування прибутку на ПрАТ «Оболонь» і спричинив зменшення чистого прибутку при зменшенні витрат на виробництво і збут продукції і збільшенні обсягів продукції. Таким чином треба на підприємстві застосовувати заходи по зниженню собівартості продукції.

На ПрАТ «Оболонь» є всі необхідні ресурси для постійного вдосконалення засобів виробництва. Упровадження нової техніки, удосконалювання технології, впровадження прогресивних технологій виробництва пива, комплексна механізація й автоматизація виробничих процесів, дозволяють суттєво знижувати собівартість продукції і, як наслідок, підвищувати прибуток підприємства.

Нове високотехнологічне обладнання дозволяє зменшити чисельність працівників, що його обслуговують, а це, у свою чергу, призводить до зниження витрат на оплату праці працівників у розрахунку на одиницю продукції.

З даних таблиці 3.5 видно, що за рахунок скорочення адміністративних витрат на 10894,8 тис. грн та виробничих витрат на 3551,2 тис. грн на підставі економії фонду оплати праці з 705528,0 тис. грн до 691082,0 тис. грн, шляхом скорочення адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу підприємства, можна отримати збільшення чистого прибутку ПрАТ «Оболонь» у прогностному році порівняно з 2020 роком на 11556,4 тис. грн.

Таким чином, впровадження запропонованого заходу, який стосується вивільнення працівників підприємства, за рахунок адміністративно-управлінського та низько кваліфікованого виробничого персоналу, результатом якого є економія фонду оплати праці, можна вважати обґрунтованим, що підтверджується відповідними розрахунками та дає можливість підприємству збільшити його економічний прибуток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України (остання редакція від 14.10.2020 р.). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17, ст. 112. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
2. Положення бухгалтерського обліку : Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід). URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogii-otchetnost-10-otchet-o-finansovykh-rezultatax-otchet-osovokupnom-doxode> (дата звернення: 20.10.2020).
3. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І., Петрова К.Я. Фінансова діяльність підприємства : підручник. Київ : Либідь, 2009. 312 с.
4. Білик М.Д. Управління фінансами підприємств. Київ : Знання, 2008. 362 с.
5. Бойчик М.І., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємства. Львів : Сполом, 2009. 212 с.
6. Бриггем Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент / пер. с англ. под ред. В.В. Ковалева. СанктПетербург : Экономическая школа, 2009. Т. 1. 497 с.
7. Зятковський І.В. Фінанси підприємств : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2013. 264 с.
8. Крайник О.П., Клепикова З.В. Фінансовий менеджмент : Навч. посіб. Львів : Інтеллект; Київ : Дакор, 2010. 260 с.
9. Нікбахт Е., Гропеллі А. Фінанси. Київ : Вік, Глобус, 2012. 569 с.
10. Основы предпринимательской деятельности / под ред. Ю. Осипова. Москва : Прогресс, 2012. 432 с.
11. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємництва. Київ : Знання, 2011. 462 с.
12. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність. Київ : КНЕУ, 2019. 352 с.
13. Янковий О.Г., Кошельок Г.В. Фактори формування прибутку підприємства. *Вісник Одеського економічного університету*. 2017. С. 20–27.

14. Stashchuk O.V., Shmatkovska T.O. Profitability of Agricultural Enterprises in Ukraine (On the Case of Lviv Region): Assessment of Trends and Interdependencies. *British Journal of Economics, Management & Trade*, 2017. Vol. 16(1). P. 1–16. URL: http://www.journalrepository.org/media/journals/VJEMT_20/2016/Dec/Shmatkovska_1612016VJEMT28637_.pdf (дата звернення: 20.10.2020).
15. Бланк И. О. *Управління прибутком*. Київ : Ніка-Центр, 2007. 768 с.
16. Гайбура Ю. А., Загнітко Л. А. Прибутковість підприємства: поняття, фактори, резерви. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. №24 (2). С. 99-104.
17. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Фактори зростання прибутку підприємства. *Молодий вчений*. 2016. №7 (34). С. 46-49.
18. Каминський П. Д. Прибуток та рентабельність як показники ефективності діяльності підприємства. *Вісник Донецького університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. 2016. №1.64. С.160-167.
19. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. *Молодий вчений*. 2017. №2 (42). С.299-303
20. Бершадська І. І., Тульчинська С. О. Методи управління прибутком підприємства. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. №20. С.181-188.
21. Шляга О. В., Шипуля Л. І. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. №8. С. 75-81.
22. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 28.04.2020).
23. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/sp:wide-> (дата звернення 28.04.2020).
24. Про підприємництво: закон України від 07.02.1991 № 698-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12> (дата звернення 28.04.2020).

25. Besley T., & Ghatak M. Profit with Purpose? A Theory of Social Enterprise. *American Economic Journal: Economic Policy*. 2017. №9(3), p.19-58. DOI: 10.1257/pol.20150495.
26. Чигріна К. О. Рентабельність підприємства та шляхи її підвищення. *Міжнародний науковий журнал Науковий огляд*. 2015. №2. 12.
27. Бержанір І. А., Гвоздей Н. І., Улянич Ю. В. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2015. № 1 (2). С. 58-62.
28. Лищенко М. О. Аналітичний інструментарій визначення основних показників рентабельності. *Економічна аналітика: сучасні тенденції та прогностичні можливості. Збірник матеріалів МНПК*, Київ: КНЕУ, 2019. С. 181-183.
29. Бойчик І. М. *Економіка підприємства : підручник*. Київ: Кондор–Видавництво, 2016. 378 с.
30. Бутка М. П. *Теорія прийняття рішень : підручник*. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 360 с.
31. *Моделювання економічних процесів : навчальний посібник*. Одеса: ОНЕУ, 2012. 132 с.
32. Якименко-Терещенко Н. В., І. М. Клімович. Моделювання оптимізації прибутку підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/10.pdf (дата звернення 25.11.2019).
33. Ус С. А. *Моделі й методи прийняття рішень : навч. посібник*. Донецьк: НГУ, 2014. 300 с.
34. Дащенко Н.М. Соціально відповідальне управління персоналом підприємства в умовах цифровізації економіки. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 424 - 432.
35. *Цифрова адженда України — 2020*. ГС "Хай-Тек офіс Україна", 2016.

36. Цифрова грамотність населення України. Міністерство цифрової трансформації України. 2019. URL : https://osvita.diiia.gov.ua/uploads/0/585-cifrova_-gramotnist_naselenna_ukraini_2019_compressed.pdf
37. World Employment and Social Outlook: Trends 2021. International Labour Office. 2021. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_795453.pdf
38. The Future of Jobs Report 2018. WEF. 2018. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobsreport-2018>
39. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. WEF, 2016. URL : <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>
40. Грішнова О.А., Заїчко О.С. Новітні технології в економіці персоналу: нові можливості і нові виклики. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2. С. 52 - 57.
41. Данилевич Н., Рудакова С., Щетініна Л., Касяненко Я. Діджиталізація HR-процесів у сучасних реаліях. *Галицький економічний вісник*. 2020. №3 (64). С. 147 - 156.
42. Цифровые технологии в HR: как и зачем внедряют. *HR-Director*. 2019. URL : <https://www.hr-director.ru/article/67428-tsifrovye-tehnologii-v-hr-kak-izachem-vnedryat-19-m7>
43. Леонова, О. 30+ додатків для рекрутерів та HR. *Хурма*. 2019. URL : <https://hurma.work/blog/30-dodatki-dlya-rekruteriv-ta-hr-iv/>